

**INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT
ARBETE**

SOCIALT BARNAVÅRDSARBETE I DEN MINDRE KOMMUNEN

En kvalitativ studie om fördelarna
och utmaningarna med att bedriva
socialt barnavårdsarbete i den
mindre kommunen

SQ4652, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp.

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Kandidatnivå

Termin: HT 2021

Författare: Caroline Andersson & Vilma Lundin

Handledare: Anna Ryan Bengtsson

Antal ord: 16 563

Sammanfattning

Titel: Socialt barnavårdsarbete i den mindre kommunen. En kvalitativ studie om fördelarna och utmaningarna med att bedriva socialt barnavårdsarbete i den mindre kommunen

Författare: Caroline Andersson och Vilma Lundin

Syftet med denna studie var att undersöka det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen. Vi utförde kvalitativa intervjuer och studerade den sociala barnavården i två kommuner där fem olika socialarbetare medverkade. Därefter nyttjades en tematisk analys för att koda samt tematisera vår insamlade empiri. Slutligen analyserade denna empiri i förhållande till Goffmans dramaturgiska teori, nyinstitutionell teori samt tidigare forskning. Resultatet delades in i två huvudsakliga teman med tillhörande underteman. Dels det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen, organisationen politiken och metoden, dels det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen, om fördelar respektive utmaningar och samverkan. Vi fann att det sociala barnavårdsarbetet vilar på ett antal gemensamma grunder. Samtidigt förekom lokala skillnader vilket medförde såväl fördelar som utmaningar. En stor fördel med det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen verkade vara närheten till kollegor, andra professionella yrkesgrupper samt politiker. En utmaning var istället begränsade resurser, framför allt ekonomiska sådana. Även närheten till de individer socialarbetarna mötte och arbetade med. Samtidigt visar resultatet på att socialarbetarna hade olika metoder där de hanterade en sådan närhet. Sammanfattningsvis verkade socialarbetare huvudsakligen ha en positiv samt god inställning till det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen.

Nyckelord: social barnavård, den mindre kommunen, organisering, nyinstitutionalism, Goffmans dramaturgiska teori.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Problemformulering	1
1.2 Syfte och frågeställningar	2
1.3 Begreppsförklaringar	3
2. Tidigare forskning	5
2.1 Det sociala barnavårdsarbetets grunder	5
2.2 Socialarbetaren, barnavårdsarbetet och evidensbaserad praktik	7
2.3 Skillnader i socialt barnavårdsarbete	10
3. Teoretiska utgångspunkter	14
3.1 Nyinstitutionalism	14
3.2 Goffmans dramaturgiska rollteori	17
4. Metod	20
4.1 Metodval	20
4.2 Förförståelse	20
4.3 Urval	21
4.5 Genomförande av intervjuer	22
4.6 Forskningsansats	23
4.8 Etiska överväganden	25
4.9 Metoddiskussion	26
4.10 Arbetsfördelning	27
5. Resultat och analys	28
5.1 Det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen, organisationen, politiken och arbetsmetoden	28
5.1.1 <i>Organisationen</i>	28
5.1.2 <i>De nationella riktlinjerna</i>	29
5.1.3 <i>Politiken och de ekonomiska resurserna</i>	32
5.1.4 <i>Arbetsmetoderna</i>	35
5.2 Det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen, om fördelar respektive utmaningar och samverkan	37
5.2.1 <i>Fördelar med att arbeta i den mindre kommunen</i>	37
5.2.2 <i>Utmaningar med att arbeta i den mindre kommunen</i>	40
5.2.3 <i>Hur socialarbetaren hanterar möten med individen</i>	42
5.2.4 <i>Samarbete och samverkan</i>	47

6. Diskussion	50
Referenslista	52
1. Intervjuguide	55
2. Informationsbrev	57

1. Inledning

Det sociala arbetet i Sverige grundas ur ett såväl allmänt- som politiskt intresse och kan delas in i ett antal kategorier där socialt barnavårdsarbete är en av dem. Det sociala barnavårdsarbetet har varit en omfattande del av svensk välfärdspolitik sedan 1900-talet och kvaliteten bör vara av allmänt intresse, inte minst då barn och unga är framtidens vuxna (Turesson Björkhagen 2019). Det sociala barnavårdsarbetet är likt annat socialt arbete inte statistiskt utan förändras över tid och kontext (Forkby, Höjer & Liljegren 2016). Trots det föreligger ett stort glapp av forskningsartiklar som belyser sådana skillnader inom en svensk kontext. Hur kan det sociala barnavårdsarbetet i en mindre kommun med förmodat begränsat antal medel antas påverkas av sådan tid och kontext? Den parlamentariska landsbygdskommittén (2017) lyfter i sitt slutbetänkande att det inte råder lika förutsättningar gällande tillgång till välfärdstjänster för människor i Sverige. Det är en utveckling som pågått under en längre tid där det har skett en ökning i skillnader mellan stad och land gällande tillgång till offentlig service. De skriver att det är avgörande att alla, oavsett om personer bor i stad eller landsbygd, men särskilt för landsbygdens utveckling, har tillgång till kommersiell service och välfärdstjänster. Det är viktigt för demokratin och förtroendet för samhället att det finns en samstämmighet mellan förväntade rättigheter och den faktiska verkligheten. Det finns förslag som har lagts fram av landsbygdskommittén för att öka landets sammanhållning där alla ska ges förutsättningar för att leva ett gott liv oavsett var man bor.

1.1 Problemformulering

Vid utförandet av informationssökning inför denna studie förekommer ett återkommande problem. Det saknas studier med fokus på olika geografiska variationer för utförande av socialt barnavårdsarbete. Flera av de studier vilka undersöker socialt barnavårdsarbete i Sverige har utförts i någon av Sveriges storkommuner, till exempel Stockholm, Göteborg och Malmö där de större universiteten ofta är baserade (Guidi 2014). Andra studier har inget specifikt, uttalat geografiskt område i fokus utöver vilket universitet studien framställts vid

(Turesson Björkhagen 2019; Källström & Grip 2019). De flesta studier syftar dock till att ge ett mer övergripande perspektiv på socialt barnavårdsarbete ur en svensk kontext (Ponnert & Johansson 2018; Forkby, Höjer & Liljegren 2016; Johansson 2019). I storkommuner finns möjligheter för socialarbetaren att arbeta inom ett specialiserat område. Göteborgs stad erbjuder kontakt med specialistmottagningar såsom Mikamottagningen, Stellanmottagningen samt Mini-Maria för specifika sociala problem (Göteborgs stad u.å.)¹. Det innebär att förståelsen för hur det sociala arbetet struktureras inom mindre kommuner kan antas vara begränsad. Mycket av det sociala arbetet sker överlag i en mindre kontext, inom småstäder eller mindre kommuner. Vår uppfattning är att arbetet i en mindre kommun skulle kunna kräva en bredare yrkeskompetens eftersom socialarbetare kan behöva arbeta med ett större, mer ospecificerat klientel.

Vår studie ämnar att bidra med kunskap kring det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen. Att med utgångspunkt i ett socialarbetarperspektiv beskriva hur arbetet inom den sociala barnavården bedrivs i den mindre kommunen, dess fördelar och eventuella utmaningar. Studien är begränsad till två kommuner, en mindre kommun samt en något större. Eftersom denna studie inkluderar två mindre kommuner av olika storlek, kommer vi därför redogöra för skillnader mellan kommunerna. Vårt huvudsakliga syfte är dock inte att göra en jämförelse mellan de två kommunerna, utan att ge en större förståelse för hur det sociala barnavårdsarbetet fungerar i den mindre kommunen.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att beskriva och analysera socialarbetares upplevelser kring hur det sociala barnavårdsarbetet fungerar i den mindre kommunen.

Vårt syfte har konkretiserats genom följande frågeställningar:

¹Mikamottagningen erbjuder stöd till den individ som fått ersättning för sex, alternativt skadar sig själv med sex. Stellanmottagningen vänder sig till de föräldrar som har barn placerade av socialtjänsten i Göteborg stad. Mini-Maria är till för ungdomar upp till 21 år som har frågor som berör narkotika eller alkohol (Göteborg stad u.å.).

- Hur ser organiseringen av den sociala barnvården ut i den mindre kommunen?
- Hur arbetar socialarbetare med utredning gällande barn och unga i den mindre kommunen?
- Hur arbetar socialarbetare med utförande av insatser gällande barn och unga i den mindre kommunen?
- Vilka fördelar och utmaningar kan det tänkas finnas för socialarbetare att arbeta med det sociala barnvårdsarbetet i den mindre kommunen?

1.3 Begreppsförklaringar

Samtliga socialarbetare i denna studie arbetar med barn och unga inom åldersgruppen 0-18 år. Även om det förekommer arbete med äldre familjemedlemmar, fokuserar studien huvudsakligen på det sociala barnvårdsarbetet och därmed definitionen av barn och unga. Här nyttjas den svenska juridiska definitionen, att en individ från och med det att den fyllt 18 år, räknas som myndig och därmed vuxen (Barnombudsmannen u.å.).

Med mindre kommun syftar vi i denna studie inte till ett begränsat antal invånare. Istället är vår förhoppning att denna studie ska bidra med en insyn, i hur det sociala barnvårdsarbetet fungerar i en kommun vilken ej definieras som en storkommun. Vår uppfattning är att flera, tidigare utförda studier om socialt barnvårdsarbete är utförda i någon av de storkommuner vilka lärosäten ofta är baserade i. Vår studie inkluderar två kommuner av olika storlek, båda vilka vi definierar som en mindre kommun. Då vi hänvisar till den mindre, samt större kommunen i vår studie menar vi fortsatt dessa två mindre kommuner, där den ena är större till storleken jämfört med den andra. När vi hänvisar till vår tidigare forskning använder vi istället begreppet storkommun, vilket syftar till kommuner såsom Stockholm, Göteborg och Malmö.

Socialstyrelsen (2019) beskriver *barns behov i centrum* (BBIC) som en arbetsmetod för handläggare inom barn- och ungdomsvård, vilken bidrar med en typ av struktur för myndighetsutövning gällande handläggning, genomförande och uppföljning. I arbetet med barn och unga inom socialtjänsten finns nio huvudprinciper som utgår från BBIC. Arbetet ska: “utgå från barnets rättigheter, låta barnets bästa vara avgörande, sträva efter likvärdiga möjligheter för varje barn, ha ett helhetsperspektiv på barnet och dess situation, göra barnet, familjen och nätverket delaktiga, ske i samverkan med andra professioner och verksamheter, bygga på en evidensbaserad praktik, motverka svårigheter och förstärka resurser och systematiskt följa barnet och insatserna” (ibid). Den tillhörande BBIC-triangeln är en modell för utredning och uppföljning av barnets behov. Barnets behov står i centrum och utifrån det görs en bedömning om vad som är barnets behov genom att sammanställa triangelns tre sidor; barnets utveckling i relation till föräldrarnas förmåga i barnets familj och miljö.

2. Tidigare forskning

Denna forskningsstudie syftar till att belysa hur det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen fungerar. Att inte åskådliggöra det sociala barnavårdsarbetet ur en geografisk kontext resulterar i ett begränsat kunskapsunderlag för hur socialt barnavårdsarbete fungerar i till exempel den mindre kommunen. Således kan lärdom kring dess eventuella fördelar samt utmaningar ej inhämtas och utvärderas och därmed mister vi ett viktigt kunskapsunderlag, vilket annars hade kunnat bidra till att utveckla det sociala barnavårdsarbetet. Nedan presenteras en redogörelse för det sociala barnavårdsarbetets grunder, utredning och utförande samt en kort beskrivning om eventuella lokala skillnader. Syftet med detta avsnitt är att ge en bredare förståelse för det sociala arbetets grunder, socialarbetares generella yrkesroll samt vilka eventuella skillnader som kan förekomma och vilken inverkan det kan ha för det sociala barnavårdsarbetet. För att hitta relevant tidigare forskning har vi huvudsakligen nyttjat sökmotorn Proquest Social Sciences. Emellertid fanns dock ett behov av att öka våra sökresultat för att hitta mer specifik forskning relevant för ämnet, därför nyttjades även Göteborgs universitetsbibliotek allmänna sökmotor. De sökord som huvudsakligen nyttjats är "social work", "social worker", "social services", "social care", "child", "youths", "young people", "adolescence", "protect", "sweden", "local", "regional". Vi har även använt de svenska motsvarigheterna i syfte att öka antalet träffar. Sökningarna begränsades till peer reviewed artiklar som publicerats under de tio senaste åren.

2.1 Det sociala barnavårdsarbetets grunder

Den svenska välfärdsstaten utvecklades under 1900-talet genom ett antal olika reformer vilka ökade statens makt och inflytande i förhållande till familjen. Ett kollektivt intresse för att tillförsäkra barn och unga goda uppväxtvillkor utvecklades där staten investerade pengar i syfte att tillförsäkra landet en bättre framtid. För att garantera barns- och ungas goda uppväxtvillkor behövde familjer, speciellt fattiga mödrar, utbildning och vägledning. En uppgift vilken socialarbetare tilldelades (Turesson Björkhagen 2019).

Det svenska välfärdssystemet kan idag beskrivas som familjeorienterat, med ett så kallat obligatoriskt rapporteringssystem. Insatser är främst inriktade till att bevara familjer och stora delar av utgifterna syftar till att förebygga skada. Samtidigt tar Socialtjänsten emot anmälningar om potentiellt utsatta barn, vanligtvis från yrkesverksamma alternativt från allmänheten vilka senare utreds (Turesson Björkhagen 2019; Forkby, Höjer & Liljegren 2016). I jämförelse med andra västerländska länder har Sverige en relativt låg andel omhändertagna barn och istället spenderas en stor andel av BNP på barnskydd. En grov beräkning visar att av de cirka 6 % svenska barn som ansöker om stöd hos socialtjänsten varje år, leder cirka 40–50 % av dessa remisser till en utredning, och ungefär hälften av de utredda fallen beviljas någon form av stöd. Varje år placeras nästan 25 000 barn och ungdomar (1,1 % av befolkningen i åldern 0–20 år) någon gång i vård utanför hemmet, vanligtvis i fosterhem. Nästan hälften av alla kostnader för sociala insatser i Sverige går till barnskydd (Forkby, Höjer & Liljegren 2016).

Ett annat utmärkande drag för svenskt barnavårdsarbete är det indirekta och direkta inflytande i beslutsfattande som representanter utsedda av politiska partier har. Medlemmar i en lokal socialnämnd beslutar om de mest interventionistiska och kostsamma besluten efter förslag från professionella socialarbetare. Andra beslut delegeras till professionella socialarbetare som med hjälp av sitt omdöme och erfarenhet agerar som professionella, inte som politiker. Kortfattat fungerar det svenska barnavårdssystemet som ett hybridsystem som inte enbart påverkas av professionella, byråkratiska och marknadsstyrda logiker utan likväl av lekmän (Forkby, Höjer & Liljegren 2016). Socialt arbete i förhållande till politik drivs ofta utifrån kommunstyrelsen i kommunen vilken återspeglar kommunens valresultat. Normalt sett styr en socialnämnd över frågor som rör barn och unga och därefter tillsätts ett socialt utskott för att fatta beslut om enskilda fall. Breda frågor som budget, prioriteringar och allmänna anvisningar är styrelsens ansvar och ska vara politiska, medlemmarna ses och förväntas agera representanter för sitt parti. Denna typ av barnavårdsarbete har länge varit av vikt för Sverige. Det var inte förrän 1950-talet som termen socialarbetare började nyttjas i större kommuner i Sverige. Sedan dess bär socialarbetare en stor del av det sociala arbetet med barn. Kommunen är dock fortsatt ansvariga för den lagmässiga delen av barnskyddsfrågor samt för att underlätta förebyggande arbete och behandling.

Barnskyddslagstiftningen i Sverige omfattar allmänna bestämmelser om frivilligt stöd och specifika bestämmelser om obligatoriska åtgärder. Lagstiftningen anger också att somliga beslut om enskilda ärenden faller under socialnämndens ansvar. Det sociala utskottet beslutar bland annat om längre placeringar och vid frivilliga placeringar avgör utskottet det slutgiltiga beslutet. Vad gäller tvångsvård avgör utskottet huruvida de går vidare med ärendet till rätten eller ej (Forkby, Höjer & Liljegren 2016).

Trots att det ofta finns en utbredd uppfattning om betydelsen av att tillgodose barns behov samt att skydda dem från eventuell skada, förekommer stora skillnader i hur professionella inom socialt arbete behandlar familjesituationer. I Guidis (2014) forskningsartikel görs en jämförande studie kring socialt barnavårdsarbete mellan den italienska staden Genua och den svenska staden Malmö. Guidi (2014) förklarar att i Genua, Italien saknas övergripande barnskyddspolitik. I stället bekräftar systemet familjens centrala roll i att uppfostra och ta hand om barn vilket regleras av civillagen. Systemet fungerar genom ett samarbete mellan rättssystem, socialt arbete, den tredje sektorns frivilliga aktörer och familj. Italienska socialarbetare kan inte utan ett utfört domstolsbeslut bedöma och agera utan föräldrars samtycke. Därför inleder ofta italienska socialarbetare vid misstanke om att barn far illa, med en anmälan till domstol. I Malmö, Sverige är det istället socialarbetarens uppgift att vid anmälan eller misstanke om att ett barn potentiellt far illa, inleda utredning som senare kan lämnas vidare. En ytterligare aspekt som skiljer de två länderna åt är hur socialarbetare förväntas utföra arbetet. I Malmö, Sveriges tredje största tätort arbetar socialarbetare i team. Olika socialarbetare utför olika delar av det sociala arbetet med barn och unga. I Genua har socialarbetaren en mer bred kompetens och förväntas både arbeta med bedömning och utförande (Guidi 2014).

2.2 Socialarbetaren, barnavårdsarbetet och evidensbaserad praktik

Forkby, Höjer och Liljegren (2016) beskriver hur det sociala barnavårdsarbetet ofta utgår från socialnämnd och myndighetsbeslut fattade av ett socialt utskott. Trots det har socialarbetaren fortsatt ett stort ansvar. Socialarbetare som arbetar

inom barnvården har ett av samhällets viktigaste uppdrag: att skydda barn och unga från att bli utsatta för; försummelse, våld och andra riskfaktorer som kan påverka hälsa och utveckling. När det sociala barnvårdsarbetet fungerar väl kan socialarbetare bidra till att skapa nya möjligheter för familjer att se till att barnen inte far illa. När det sociala barnvårdsarbetet däremot fungerar sämre kan det leda till negativa upplevelser för såväl föräldrar som barn. Turesson Björkhagen (2019) menar att socialarbetare upplever att det i somliga fall förekommer en konflikt mellan att skydda barnen och erbjuda hjälp till föräldrarna. För att undvika denna konflikt fokuserar ofta socialarbetare på den byråkratiska delen av arbetet snarare än utveckla en relation vilket potentiellt skulle kunna leda till förändring.

Turesson Björkhagen (2019) lyfter ett antal viktiga aspekter för ett lyckat barnvårdsarbete. Där bland betydelsen av klarhet i den information som angivits av socialarbetaren, att socialarbetaren är pålitlig, det vill säga att finnas till hands, att ha en god uppfattning om ansvaret och yrkesrollen som socialarbetare samt att kunna avvika från den rent byråkratiska delen av arbetet. Det är också viktigt att ständigt utvärdera arbetets gång och att inte fastna i samma identiska uppfattning. Familjer kan under arbetets gång befinna sig i olika stadier vilka de är mer alternativt mindre benägna att ta emot stöd och hjälp, något som socialarbetaren måste kunna acceptera och anpassa sig efter. Vidare bör socialarbetaren inte tvinga föräldrar till insatser vilka de inte känner sig bekväma med i förhållande till barnet eller se till sina egna eller andras värderingar i bedömningar eftersom det riskerar att ge en felaktig uppfattning om barnets bästa. Viktiga element för det sociala barnvårdsarbetet är alltså att det ska vara smidigt och anpassat efter behoven hos den enskilda familjen. Turesson Björkhagens studie visar dock att det kan vara svårt att leva upp till ett sådant mål och att socialarbeters bedömningar ibland reduceras till på förhand producerade och konstruerade problem med tillhörande behandlingsmetoder.

Socialarbetaren är inte fri i sitt arbete utan arbetar i förhållande till ett antal rättspraxis och styrdokument. Sedan 1990-talet har diskursen för det sociala arbetet övergått till ett mer evidensbaserat arbete (Meagher, Lundström, Sallnäs & Wiklund 2016). Johansson (2019) lyfter Governance som styrningsmetod i socialt

arbete vilket handlar om kunskap och praktik, ofta benämnt som evidensbaserad praktik. I vidare mening kan governance förstås som utformandet, inriktningen och införandet av politik. Implementeringen av evidensbaserad praktik har skett stegvis under flera år, först på en nationell nivå, därefter regional och kommunal nivå. Sveriges kommuner och regioner (SKR) är den centrala organisationen för kommuner och regioner. Kommunerna är i frontlinjen vad gäller att förse sociala tjänster. Det centrala styret på statlig nivå verkar genom Socialstyrelsen. År 2009 slöts avtal mellan SKR, socialdepartementet och regeringen om att skapa en plattform för evidensbaserad praktik i socialt arbete. Tanken var att evidensbaserad praktik skulle införas inom den lokala kontexten för socialtjänst. År 2015 utfördes intervjuer samt en enkätundersökning bland socialarbetare som visade att interventionen inte hade förändrat arbetet i någon större utsträckning. Undersökningen visade att evidensbaserad praktik var ett eftertraktat mål men att det fanns begränsad till ingen tid alls för att följa utvecklingen av arbetet. Fokus riktades på att utföra det grundläggande och alldagliga arbetet vilket är myndighetens ansvar. Johansson (2019) menar att det är problematiskt att socialarbetare har den uppfattningen om införandet av evidensbaserad praktik, både rent teoretiskt och praktiskt. I teorin är problemet relaterat till frågan om kunskap och hur man avgör vilken typ av kunskap som ska forma det framtida sociala arbetet. I praktiken är problemet relaterat till huruvida socialarbetare uppfattar att de är viktiga aktörer i utvecklingen av det sociala arbetet eller ej. Undersökningen visade att professionella socialarbetare upplever att de inte hade mer inflytande över framtida kunskapsutveckling inom socialtjänsten efter interventionen. Interventionen var till för att ändra socialarbeters arbetssätt. Det finns en kritik mot socialarbetare som handlar om tron att de borde motstå ett mer intuitivt förhållningssätt och istället fokusera mer på arbete som grundar sig i anledningar i enlighet med evidensbaserat arbete.

Johansson (2019) menar att socialtjänsten på lokal nivå för tillfället leds av ett mer nationellt bestämmande från bland annat SKR och Socialstyrelsen, en typ av neo-liberal styrning. Ett kännetecken för det liberala samhället är att vi går mot ett ökat styre av frihet. Det liberala styret baseras på att det är möjligt och önskvärt att effektivt styra den offentliga sektorn genom lagstiftning, planering, policy och reglering. I detta liberala styre skapas ett nytt kunskapsfält där "experter" får en

framträdande roll. De producerar ny kunskap som anses sann, neutral och objektiv och därmed kan användas för ledning. Johansson menar att den ökade friheten inte innebär att vi styrs mindre, utan på ett annat sätt.

Trots visst motstånd gentemot evidensbaserad praktik, har BBIC-modellen implementerats i de flesta svenska kommuner. År 2006 infördes BBIC eller barns behov i centrum, vilket är ett standardiserat tillvägagångssätt för hur socialarbetare bör arbeta med barn och unga. BBIC nyttjas idag i nästan alla svenska kommuner, trots att det är frivilligt. Syftet med BBIC är huvudsakligen att skapa ett nationellt, sammanhängande system vilket också kan nyttjas för att systematiskt samla in och utvärdera information. Således fungerar BBIC inte som ett rättsligt underlag (Ponnert & Johansson 2018). Det finns också ett antal andra evidensbaserade metoder som används i Sverige inom den sociala barnvården. Ett sådant exempel är Socialstyrelsens (2019) metodguide för Trappanmodellen². Källström och Grip (2019) menar att det finns en avsaknad av evidensbaserade metoder inom socialt barnvårdsarbete i flera länder. Ofta implementeras därför metoder med ursprung från andra länder, i bland annat Sverige.

2.3 Skillnader i socialt barnvårdsarbete

Under 1990-talet genomgick Sverige en typ av decentralisering där tidigare statliga ansvarsområden delegerades till en kommunal nivå i syfte att öka demokratiseringen och effektiviteten samt närhet till medborgarna. Denna typ av decentralisering kan antas haft en stärkande egenskap av kommunala variationer vad gäller omfattning och typ av stöd, service, kvalitet och tillgänglighet av välfärdstjänster. Parallellt med detta har privata aktörer i allt större omfattning anlåtats för utförandet av utbildning- och välfärdstjänster. Samtidigt finns det somliga krav på likvärdighet som upprättats genom bland annat lagstiftning, kontroll och förordningar. Således förekommer en motstridig kamp mellan nationell likvärdighet respektive kommunal självständighet (Arvidsson, Staland-Nyman, Widén, & Tideman 2016).

² Trappanmodellen är en modell utvecklad för krissamtal för barn och unga som upplevt våld i sin familj för att minska risken för post-traumatisk stressyndrom (PTSD). En förutsättning för samtalet är att barnets trygghet samt säkerhet beaktas (Socialstyrelsen, 2019).

Trots att det förekommer gemensamma drag för socialt barnavårdsarbete med implementerade och standardiserade förhållningssätt för socialarbetare i Sverige, förekommer somliga skillnader. Eftersom socialt arbete och inte minst socialt barnavårdsarbete bedrivs i enlighet med ett politiskt intresse, kan även detta antas påverka det sociala arbetet. Forkby, Höjer och Liljegren (2016) menar att politisk inriktning är en variabel som kan påverka representanter för olika socialnämnder och inställningen till socialt barnavårdsarbete. I praktiken blandas marknadslogiska, professionella, byråkratiska och politiska styrningslogiker in i ett hybridsystem av barnavård och barnskydd i Sverige. Beslut påverkas starkt av professionellas utredningsärenden vid förhandlingar om olika behandlingsförslag. Dessa kan fortfarande konfronteras, ändras eller nekas direkt av representanters beslut. Representanterna var överens om att professionella bedömningar, som grund för specifika beslut är viktiga, men också att ekonomiska överväganden samt byråkratiska regler och principer är betydelsefullt. Således påverkas representanterna av principerna för New public management, som värdesätter byråkratins och marknadens logik. Representantens roll är hybridiserad. Deras viktigaste tillgång vid beslutfattande är enligt dem "sunt förnuft", en uppfattning som karaktäriserar lekmannen som en sund och pålitlig medlem i samhället, som utan särskild kunskap, yrkesutbildning eller politisk agenda kan ta svåra beslut och göra prioriteringar.

Forskning utförd av Arvidsson et al. (2016) visar framför allt på kommunala skillnader i tillgänglighet inom områdena utbildning samt vård, - stöd- och arbetsmarknadsinsatser. Sedan decentraliseringen av kommunerna i Sverige har en ökad variation av resursfördelning, organisering och ledning av arbetet uppkommit. Resurser, utbud och organisering av välfärdstjänster skiljer sig åt mellan olika kommuner även om tydliga mönster inte kunnat konstateras. De nämner även skillnader i den sociala barnavården där de hänvisar till tidigare forskning, men det tillhör inte studiens huvudsakliga fokus. Sådana skillnader kan leda till brister i såväl rättssäkerhet som rättvisa för barn och unga i förhållande till exempelvis strukturella förhållanden som demografi, socioekonomi samt organisatoriska förhållanden. Författarna hänvisar även till tidigare forskning om hälsoskillnader. En tredjedel av skillnaderna i hälsa förklaras genom vilken

kommungrupp människor tillhör. Det förekommer även ojämlikheter i tillgång till hälso- och sjukvård mellan landets kommuner och regioner, vilket kan innebära att det tar längre tid att få vård eller att vården i vissa fall helt uteblir. Sammantaget förekommer alltså geografiska variationer inom olika områden utifrån olika faktorer.

Avendals (2021) avhandling handlar om barns villkor på landsbygden men inte specifikt kring den sociala barnvården som vi är intresserade av i vår studie. Däremot är hennes forskning intressant i relation till geografisk aspekt och det speciella för socialt arbete på landsbygd. Avendal (2021, s. 20) lyfter tidigare forskning som uppmanar till intresse för rumslighet i socialt arbete. För att praktisera ett gott socialt arbete bör socialarbetare samla in kunskap om miljöer i människors vardagliga tillvaro. Kunskap om personers materiella omständigheter samt erfarenheter av vardagslivet i förhållande till platser är viktig för att kunna forma adekvata interventioner i det sociala arbetet. Avendal (2021, s. 33) skriver vidare att landsbygder kan ses som speciella platser för praktiskt socialt arbete. Hon lyfter tidigare forskning om att det därför behövs mer kunskap kring vardagslivet på landsbygden samt om socialt arbete i sådana miljöer. Geografin på landsbygden bildar speciella villkor för det praktiska arbetet. Exempelvis gör ett lågt invånarantal att social synlighet och vetskap mellan invånarna blir hög. Att geografin är omfattande på landsbygden ses också som särskilt. Även sociala problem kan se ut på ett annat sätt på landsbygden jämfört med storstäder, exempelvis hemlöshet.

Sammanfattningsvis har vi till en början av detta avsnitt lyft fram grunder i det sociala barnvårdsarbetet i en svensk kontext. Artiklar av Turesson Björkhagen (2019) och Forkby, Höjer och Liljegren (2016) beskriver hur det svenska välfärdssystemet växt fram och där den sociala barnvården är en del av systemet. Utifrån Guidis artikel (2014) kan vi se att det finns skillnader i hur det sociala barnvårdsarbetet organiseras i en jämförelse mellan två europeiska länder; Sverige och Italien. Forkby, Höjer och Liljegren (2016) beskriver vidare hur det sociala arbetet styrs av olika aktörer, däribland det politiska styrets inflytande i socialtjänstens arbete. Vi har därefter identifierat ett tema om socialarbetaren, barnvårdsarbetet och evidensbaserad praktik för att få bredare kunskap kring

socialarbetarens roll inom den sociala barnvården. Turesson Björkhagen (2019) skriver bland annat om att det är viktigt att socialarbetaren ser till varje familjs behov och anpassar insatser därefter. Johansson (2019) visar också hur det sociala arbetet förändras över tid där evidensbaserad praktik är en trend som utvecklats i Sverige, framför allt sedan 2000-talet. Ponnert och Johansson (2018) lyfter BBIC-modellen som i linje med evidensbaserad praktik är ett standardiserat tillvägagångssätt för socialarbetare att arbeta med barn och unga. Till sist har vi identifierat ett tredje tema i den tidigare forskningen: geografiska skillnader. Forkby, Höjer och Liljegren (2016) skriver att det kan finnas vissa skillnader i det sociala barnvårdsarbetet i Sverige, trots standardiserade tillvägagångssätt. En kommuns politiska styre kan antas påverka det sociala barnvårdsarbetet eftersom politiska intressen påverkar det sociala arbetet. Arvidsson et al. (2016) skriver om att det förekommer kommunala skillnader inom bland annat utbildning samt vård-, stöd- och arbetsmarknadsinsatser. Det kan förekomma skillnader i den sociala barnvården på grund av demografi, socioekonomi samt organisatoriska förhållanden och sådana skillnader kan leda till brister i såväl rättssäkerhet som rättvisa. Avendal (2021, s. 33) skriver att landsbygden bör betraktas som något särskilt i det sociala arbetet. Det bildas särskilda villkor för det sociala arbetet på landsbygden, till exempel blir den sociala synligheten och vetskapen mellan invånarna hög. Sociala problem kan också se ut på andra sätt på landsbygden jämfört med storstäder.

Sammantaget har vi identifierat en kunskapslucka kring hur det sociala barnvårdsarbetet inom en mindre kommun fungerar. Vi har däremot funnit forskning om geografiska skillnader inom andra områden för socialt arbete samt forskning kring hur det sociala barnvårdsarbetet fungerar rent generellt. Vår förhoppning är att denna studie skall kunna bidra till ökad kunskap om socialt barnvårdsarbete i den mindre kommunen.

3. Teoretiska utgångspunkter

Nedan redogörs för de teoretiska utgångspunkter som anses relevanta för denna studie. Vi har valt att använda nyinstitutionalism och Goffmans dramaturgiska rollteori.

3.1 Nyinstitutionalism

Eriksson-Zetterquist (2009, s. 5) redogör för begreppen institutionalism och nyinstitutionalism. Ett institutionellt perspektiv kan nyttjas i syfte att belysa hur organisationer påverkas av omgivningen, andra organisationer och vilka formella samt informella regler som kommer att följas. Perspektivet visar på hur organisationer förändras och successivt utvecklas till mer stabila enheter. Samtidigt visar perspektivet på hur organisationer implementerar eventuella idéer kring förändring samt hur dessa hanteras.

Den nyinstitutionella teorin grundar enligt Eriksson-Zetterquist (2009, s. 63) ur två centrala verk. Dels Brian Rowan och John Meyers artikel *Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony* (1977), dels Walter W. Powell och Paul J. DiMaggios *The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields* (1983). Det är huvudsakligen dessa två verk som Eriksson-Zetterquist nyttjar då denne redogör för nyinstitutionell teori. Syftet med utvecklingen av den nyinstitutionella teorin var att undvika den kritik som den tidigare institutionella teorin konfronterats med, att vara allt för deskriptiv och abstrakt. Avsikten var istället att utveckla en teori med utgångspunkt i de organisatoriska strukturer och processer gemensamma för branschen, vilka framträder såväl nationellt som internationellt. Varför är organisationer inom samma bransch så homogena i sina praktiker och varför blir organisationsstrukturer alltjämt utbredda och komplexa (ibid. s. 63-64).

Meyer och Rowan (1977) menar att anledningen till att delar av den formella struktur som återfinns hos organisationer är så starkt institutionaliserad är att de fungerar som myter, till exempel vad gäller olika tekniker, program och professioner. Sådana tekniker behöver inte nödvändigtvis vara effektiva, utan

nyttjas för avsikt att organisationen ska framstå som rationell och modern samtidigt som det visar på att organisationen tar sitt ansvar. Allt eftersom utveckling sker, institutionaliseras och lagstiftas det kring fenomen vilka den allmänna opinionen och organisationerna ter sig efter. Organisationerna utvecklar sin formella struktur efter denna utveckling, även kallat att isomorfa, eftersom organisationer eftersträvar att förverkliga denna myt. Institutionaliserade myter förenklar och gör det mer eftersträvansvärt att skapa organisationer. Om en organisation väljer att inte förhålla sig till sådana myter är risken att den uppfattas som avvikande eller icke-legitim. Isomorfism hjälper alltså organisationerna att överleva och i sina framgångar (Eriksson-Zetterquist, 2009, s. 66-67).

Samtidigt förekommer särkoppling, det vill säga att den formella strukturen ibland separeras från det som görs i praktiken och organisationen delas därmed in i två olika organisationsstrukturer. Den formella, vilken ändras genom lagstiftning, norm eller mode och den informella, vilken samordnar det människor arbetar med inom organisationen. I realiteten är dom två strukturerna inte helt isärkopplade, utan det finns ett samband mellan dem två. Det löst kopplade systemet bidrar därmed till att hantera det underförstådda samt tillfälliga och att bibehålla anpassningsförmåga och arbetstillfredsställelse. Sammantaget kan löst kopplade system möjliggöra en alltmer effektiv men framför allt överlevande organisation (Eriksson-Zetterquist, 2009, s. 68-70).

Begreppet organisationsfält syftar till att belysa det faktum att omgivningen skapas av och skapar organisationer samt att organisationer som fungerar på ett likvärdigt sätt utgör fältet. Organisationer påverkar varandra genom kulturella och normativa processer trots att de inte nödvändigtvis har direkt kontakt med varandra. DiMaggio och Powell menar att fält endast existerar då de är institutionellt definierade, eller strukturerade. Med det menade de att strukturering är en ständigt pågående process. Institutionell teori fokuserar på olika organisationers påverkan samt integration och således influerar medlemmarnas uppfattning om det egna fältets begränsningar. Detta har effekt för hur människor inom organisationer väljer vilka modeller de ska jämföra sig med, vilka de ska efterlikna och vilka de ska samla information från samt hur de rekryterar personal. Ju fler organisationer inom ett fält som är beroende av samma centrala resurser,

desto mer integration. Inom fältet är det framför allt de mäktigaste medlemmarna som styr eftersom dessa organisationer har bidragit med större delen av reglerna, till exempel offentlig förvaltning. Samtidigt som den mindre organisationen blir beroende av den mer mäktiga, innebär relationen att den mindre kan överleva (Eriksson-Zetterquist, 2009, s. 73-76).

När ett organisationsfält har etablerats präglas det av homogenisering. Nykomlingar på fältet kommer därmed att uppvisa samma homogena drag som de redan etablerade. Detta skulle därmed kunna förklara varför organisationer inte handlar självständigt utan snarare fungerar som avspeglningar av fältets egenskaper med en eftersträvan efter legitimitet. Förändringar inom organisationen kan tänkas ske därefter, då organisationen ofta svarar snabbt på förändringar från till exempel staten, men långsammare från förändringar inom mindre centrala organisationer (Eriksson-Zetterquist, 2009, s. 76-77).

Med organisationsfält och kravet på homogenisering kommer isomorfism. Ett begrepp vilket kan förklara till exempel den politik eller de ceremonier som vanligtvis genomsyrar organisationerna inom fältet. Isomorfism kan delas in i; tvingande isomorfism, mimetisk isomorfism och normativ isomorfism vilka påverkar varandra. Den tvingande isomorfismen eller de tvingande krafterna härleder från politiska påtryckningar och statens kontroller och reglerande översikter. Starkare organisationer kan därmed kräva av svagare organisationer att de ska anpassa sig till formella- samt informella krav. Staten utgör till exempel en stark organisation då den kan lagstifta samt få tillgång till eftertraktade resurser från andra organisationer. Den mimetiska isomorfismen eller de imiterande krafterna härleder istället från en typ av osäkerhet, vilken kan leda till att en organisation imiterar andra organisationer. En organisation kan därigenom undgå den process att på egen hand utarbeta egna arbetsmetoder som lösning på problemet, ofta en kostnadseffektiv lösning. Källan till kopiering behöver inte nödvändigtvis vara medveten om detta och organisationen som kopierar kan välja att medvetet eller omedvetet utföra en sådan typ av kopiering i strävan efter att bli framgångsrik. Den normativa isomorfismen eller de normativa krafterna handlar istället om inflytandet från utbildningar och professioner som avgör vilket som är det rätta korrekta sättet att göra saker. Det gäller till exempel vilka förhållanden

och metoder som ska gälla för arbetet och skapa en gemensam legitimering och förståelse för yrket. Socialisation är också en del av den normativa isomorfismen då de professionella socialiseras till att bete sig på ett visst sätt och på så vis reproducerar detta. Även professionen är föremål för den mimetiska, tvingande isomorfismen då till exempel personal ofta är utbildad vid ett fåtal universitet inom ett visst område. Genom denna typ av isomorfism blir det lättare för organisationer att överleva och bibehålla goda framsteg (Eriksson-Zetterquist, 2009, s. 78-82).

Meyer och Rowan (1977) samt DiMaggio och Powell (1983) redogör till stor del kring hur organisationen är beroende av sin omgivning för legitimitet. Blomberg (2004) menar precis som Meyer & Rowan att sökandet efter en sådan legitimitet kan förklara varför organisationer tenderar att "ta efter" liknande organisationer. Samhället ställer institutionella krav och hur organisationen väljer att hantera sådana institutionella krav påverkas även av lokala traditioner och värderingar samt tillgänglighet av resurser och rådande maktstrukturer. Alltså påverkar även den lokala kontexten och förhållanden en organisations institutionalisering eller avsaknad av institutionalisering.

Den nyinstitutionella teorin med utgångspunkt i Meyer och Rowan (1977) samt DiMaggio och Powell (1983) hjälper oss således att förstå hur det sociala barnavårdsarbetet är organiserat, på vilka grunder och varför socialarbetare arbetar efter specifika arbetsmetoder och styrdokument. Samtidigt hjälper Blombergs (2004) bidrag till den nyinstitutionella teorin oss att förstå och förklara varför det kan förekomma eventuella olikheter mellan olika organisationer i förhållande till organisering av det sociala barnavårdsarbetet.

3.2 Goffmans dramaturgiska rollteori

Goffman (2014, s. 25) använder sig av en liknelse, teaterföreställningens perspektiv och dramatiska figurer för att beskriva vardagslivets samspel där individer fungerar som skådespelare i förhållande till närmiljön som publik. Författaren använder sig av begreppet framträdande för att tala om all aktivitet en

individ uppvisar framför en grupp av observatörer och som delvis innehar inflytande på observatörerna (Goffman 2014, s. 28). Goffman skiljer mellan framträdande på scen och framträdande i realiteten, där framträdande på scen är inlärd och välrepeterad medan framträdande i realiteten är verkliga och mindre välrepeterade. Framträdande på scen innefattar tre parter, den som framträder, andra skådespelare vilka interagerar med den som framträder och publiken som tittar på. Realiteten innefattar istället två parter, individen vars roll är anpassad till andras roller som samtidigt utgör publiken. Tillsammans försöker de två parterna att presentera en uppfattning av sig själv genom att styra det intryck andra får av denne. Goffman menar att individen vid framträdande på scen handlar beräknande för sin egen vinning och på så vis skapar ett intryck vilket andra reagerar efter. I realiteten, kommer individen istället vara omedveten om att denne handlar beräknande eftersom denne uttrycker sig eller agerar efter det som är accepterat för den sociala situationen. Därmed agerar inte individen efter vad denne vill uppnå, utan för att fortsatt accepteras av gruppen (Goffman 2014, s. 12-15).

Goffman lyfter begreppet region som innebär vilken plats eller situation som helst som är avgränsat av varseblivningsbarriärer, ett rum kan till exempel isolera en region. Författaren lyfter även begreppen "främre" och "bakre" region, vilka syftar till att förklara den roll eller framträdande som gruppen spelar. I "främre" region, framhäver individen eller gruppen positiva drag och undertrycker sådana sidor som potentiellt skulle kunna skada andras intryck av individen alternativt gruppen. I den "bakre" regionen framhävs de sidor som tidigare undertryckts i den främre regionen. Individen kan slappna av, vila från sina repliker och gå ur sin roll. Här kan individen eller gruppen dock välja att planera och forma sina uppträdanden så att de fortsättningsvis framställer individen eller gruppen på ett fördelaktigt sätt (Goffman 2014, s. 97-103).

Vi fann att den organisatoriska teorin om nyinstitutionalism inte var tillräcklig och har därför valt att komplettera vår studie med Goffmans (2014) dramaturgiska rollteori ur boken *Jaget och maskerna*. Vår analys bygger till stor del på nyinstitutionalism då det hör till våra frågeställningar om hur organisationerna är organiserade samt hur socialarbetarna arbetar. Vi ställer även frågan om vilka fördelar samt utmaningar det kan tänkas finnas med att arbeta i en mindre

kommun och där hjälper Goffmans teori oss till en ökad förståelse. Goffman förklarar hur individer anpassar sig efter den situation som denne befinner sig i. I förhållande till vår insamlade empiri, hjälper den dramaturgiska rollteorin oss i analysen kring hur socialarbetare kan tänkas agera i arbetet respektive utanför arbetet.

4. Metod

I detta avsnitt presenteras studiens metodval, urval, avgränsningar, genomförande och bearbetning av intervjuer, analysmetod, etiska överväganden samt metoddiskussion.

4.1 Metodval

Vid insamling av material nyttjas en kvalitativ undersökningsdesign. Enligt Bryman (2018, s. 561-562) kan kvalitativa intervjuer sannolikt betraktas som en av de mest nyttjade metoderna inom kvalitativ forskning eftersom metoden ofta är flexibel. Vi har valt att använda en semistrukturerad intervju. Vi har listat ett antal specifika teman vilka berörs under intervjun, men respondenten tillåts ha en fortsatt stor möjlighet att utforma svaren efter eget behag. Vid behov ställs följdfrågor som initialt inte ingår i intervjuguiden (ibid. s. 563). Det tillåter våra kvalitativa intervjuer att vara av flexibel och följsam art i syfte att erhålla fylliga samt detaljerade svar (ibid. s. 561-562).

4.2 Förförståelse

Förförståelse syftar till de olika erfarenheter vilka kan tänkas prägla människors syn och tolkning av olika fenomen (Thurén 2019, s. 113-114). Vår initiala förförståelse för hur det sociala barnavårdsarbetet fungerar i en mindre kommun är mycket begränsad. Under studietiden på Göteborgs universitet har vi huvudsakligen varit i kontakt med organisationer knutna till Göteborgs kommun. Vår initiala uppfattning innan vi påbörjade denna studie var att det skulle kunna finnas ett flertal utmaningar med att arbeta i den mindre kommunen. Enligt Thurén påverkas människors uppfattning av verkligheten genom förförståelsen. Det är därför inte fel eller helt möjligt att eliminera förförståelsen. Istället bör människan vara medveten om denna och om möjligt försöka förstå andras förförståelse för samma fenomen för att på så sätt kunna utvecklas vidare (ibid.).

4.3 Urval

För att undersöka hur det sociala barnavårdsarbetet fungerar i en mindre kommun har vi valt att intervjua fem socialarbetare. Personerna som har intervjuats är verksamma socialarbetare, dels inom utredande verksamhet, dels inom behandlande verksamhet. Informanterna kommer från två olika kommuner och har olika yrkesroller inom området barn och unga, antingen som utredande eller utförande. Vi har studerat två olika mindre kommuner; kommun X som är något mindre till storleken jämfört med kommun Y. I kommun X är antalet potentiella respondenter färre i förhållande till antalet anställda. Inledningsvis ville vi studera enbart den storleksmässigt mindre kommunen, men eftersom vi fick avslag när vi tillfrågade anställda inom utredning, räckte inte detta till att få ett tillräckligt stort empiriskt underlag. Vi anser ändå att vi fått ett tillräckligt stort empiriskt material och att det ger en uppfattning av det vi vill studera. Det finns en medvetenhet kring att vi inte har inkluderat samtliga yrkesgrupper inom professionen i respektive kommun. Trots det anser vi att vårt insamlade material täcker studiens syfte och frågeställningar.

Syftet med denna studie är inte att generalisera resultatet till en större population, i sådant fall hade ett sannolikhetsurval varit lämpligt. I stället har ett stratifierat urval nyttjats. Ett stratifierat urval är en typ av ändamålsstyrd urvalsmetod där ett urval görs utifrån typiska individer av en subkategori som är av intresse för studien (Bryman 2018, s. 495-497). I detta fall kan kommunala socialarbetare anses som lämpliga respondenter att intervjua för att samla information om den sociala barnavården. Författaren förklarar att ett ändamålsstyrt urval innebär att deltagare strategiskt väljs utifrån relevans för forskningsfrågorna och utifrån forskningsmål. I detta urval väljs individer, organisationer och platser med utgångspunkt i relevans för förståelse av en social företeelse (ibid.).

4.4 Avgränsningar

I fokus för vår studie samt våra intervjuer är socialarbetare aktiva inom socialt barnavårdsarbete i den mindre kommunen. Det innebär att vår studie är begränsad till en viss profession. Emellertid sträcker det sociala arbetet med barn- och unga över att antal olika professioner, till exempel verksamma inom skolväsendet och barnomsorgen. Detta är en medveten avgränsning i förhållande till studiens

omfattning. Socialarbetare arbetar ofta i samarbete med andra yrkesgrupper och det är därmed inte uteslutet att det förekommer viss inhämtad information inom området, även om sådan information inte är i huvudsaklig fokus för analys. Eftersom denna studie är begränsad till en profession, är det inte heller möjligt att konkludera kring individen som kommer i kontakt med den sociala barnavården. Vi studerar mindre kommuner men tanken är inte att jämföra våra resultat med en storkommun. Istället kontrasteras vårt resultat i förhållande till tidigare forskning som utgår från en stor kommuns perspektiv. Det är en avgränsning i relation till studiens omfattning, men som vore intressant för vidare studier.

4.5 Genomförande av intervjuer

Inledningsvis tog vi kontakt med ansvarig avdelningschef för den ena kommunen via telefon, därefter blev vi hänvisade till enhetschefen för barn och unga. Via den sistnämnda chefen kom vi i kontakt med tre socialarbetare. I den andra kommunen fick vi kontakt med två socialarbetare direkt via telefon. Tillsammans utgör respondenterna från de två kommunerna urvalet för vår studie. Innan tillfället för intervjuerna tillhandahöll vi en intervjuguide samt ett informationsbrev så att respondenterna skulle kunna förbereda sig (se bilaga 1 och 2).

Teman i intervjuguiden som vi har skapat är organisering av det sociala barnavårdsarbetet, organisering av det sociala barnavårdsarbetet i förhållande till kommunala skillnader samt socialarbetaren och kommunen. Se fullständig intervjuguide i bilaga 1.

Intervjuerna har genomförts vid informanternas respektive arbetsplatser. Detta bedömdes som fördelaktigt eftersom det skulle spara respondenternas tid, samt att miljön bör uppfattas som en naturlig och bekväm plats för respondenter att samtala på (Jacobsen 2012). Innan vi påbörjade intervjuerna tillfrågades respondenterna om de läst informationsbrevet vi skickat ut på förhand och om de hade några frågor på det. Vi efterfrågade även ett muntligt samtycke från informanterna gällande deras deltagande samt inspelning av intervju. Samtliga intervjuer spelades in och varade mellan ungefär 40-60 minuter. Det möjliggjorde att uppehålla en naturlig samtalskontakt och att ordagrant uppfatta respondenternas svar utan att gå miste om viktiga detaljer (ibid.). Vid ett av

intervjutillfällena har vi intervjuat två personer samtidigt med anledning av respondenternas vilja. Vi upplevde att intervjun fungerade bra, det krävdes inget från den som intervjuade för att se till att ordet fördelades jämt mellan respondenterna. Intervjun fungerade så att respondenterna inte nödvändigtvis besvarat varje enskild fråga. Vid somliga tillfällen har den ena respondenten besvarat en fråga, medan den andra avvaktat och vice versa. Ibland förekommer det tillfällen då respondenterna fyller i varandras svar. Det vill säga att den ena respondenten påbörjat ett svar, vilket den andra har vidareutvecklat med sådan information som denne ansåg saknades. Vi har båda två deltagit vid samtliga intervjutillfällen där vi turats om att leda respektive observera samtalet. Den som observerade hade möjlighet att ställa eventuella uppföljande frågor under intervjun.

4.6 Forskningsansats

I denna studie har ett abduktivt tänkande väglett valet och integration av teori. Ett abduktivt tänkande kan tolkas som en kombination av det induktiva- och deduktiva tänkandet. Ett abduktivt tänkande innebär att vi grundat en teoretisk förståelse ur den kontext och den grupp av människor som har studerats utifrån det språk, de innebörder och slutligen det perspektiv som format gruppens världsbild. Efter att ha beskrivit och förstått denna verklighet utifrån respondenternas verklighet, har vi format en vetenskaplig redogörelse utifrån dessa perspektiv. Det abduktiva synsättet syftar därför till förståelse och förklaring av deltagarnas synsätt och perspektiv (Bryman 2018, s. 478). Vår initiala förståelse var att en organisatorisk teori eventuellt skulle vara av relevans på grund av att vi studerar en organisation. Innan utförandet av intervjuerna letade vi efter organisationsteorier och fann att nyinstitutionalism skulle kunna vara av relevans. Efter att vi transkriberat våra intervjuer, bekräftades denna uppfattning och vi valde att nyttja denna teori. Däremot anser vi att nyinstitutionalism inte bidrar med en god teoretisk förståelse för hur socialarbetarens personliga integritet påverkas av arbetet i den mindre kommunen. Vi har därför valt att komplettera vår studie med Goffmans (2014) dramaturgiska rollteori ur boken *Jaget och maskerna*.

4.7 Bearbetning av intervjuer och analysmetod

Samtliga intervjuer har efter genomförandet transkriberats. Vi valde att själva genomföra transkriberingen för att undvika eventuella felaktigheter. Samtidigt har det inneburit en utmaning att transkribera vårt material då vi ständigt behövt förhålla oss till att kontrollera kvaliteten på det transkriberade materialet. Det innebär att vi har varit noggranna med att inkludera allt material, till exempel pauser och kortare fraser (Bryman 2018, s. 579). För att vidare bearbeta vårt material har vi använt kodning eller indexering. Det innebär att olika avsnitt ur intervjuerna har kunnat hänföras till olika rubriker. De transkriberade utskrifterna har delats in i olika enheter där varje enhet har motsvarat en kod (ibid. s. 698-700). För att analysera det insamlade materialet har en tematisk analys nyttjats. Vår uppfattning är att det är en användbar metod för att hjälpa oss att sortera det stora inflöde av information som transkriberingen och den initiala kodningen gav oss. Det innebär att vi utifrån de initiala koderna, har brutit ned texten i mindre enheter för att identifiera eventuella teman och mönster i den annars relativt breda data för att synliggöra det annars mindre uppenbara. I sökandet efter teman har vi letat efter: repetitioner, lokala typologier eller kategorier, likheter och skillnader, samt teorirelaterat material (ibid. s. 705). Sammanfattningsvis fungerar kodning och tematisk analys som en gemensam process där processen inleds med att vi läst igenom det berörda materialet som ska analyseras, för att därefter inleda en öppen eller initial kodning. Detta genererar ett större antal koder vilka vidare kan utvecklas till teman efter kodernas gemensamma element. Här har vi använt oss av minnesanteckningar för att sammanfatta betydelsen av koder och teman och därefter bestämma olika namn. Initialt kodade vi de transkriberade intervjuerna efter: uppgifter om enskilda socialsekreteraren, organisationen, egen yrkesroll, liten kommun, stor kommun, samarbete/samverkan, förebyggande arbete, metod/styrdokument/lagstiftning samt ekonomi. Dessa teman har sedan delats in i delteman som därefter har namngetts för att kunna knyta an till litteratur: Det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen, organisationen, politiken och metoden och Det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen, om fördelar respektive utmaningar och samverkan. Under de två huvudteman, förekommer delteman: Organisation, De nationella riktlinjerna, Politiken och de ekonomiska resurserna och Arbetsmetoden respektive Fördelar med att arbeta i den mindre

kommunen, Utmaningar med att arbeta i den mindre kommunen, Hur socialarbetaren hanterar möten med individen samt Samarbete och samverkan. Syftet med dessa indelningar var att fånga stora delar av data för att ge goda insikter om det insamlade materialet. Det möjliggjorde att avgöra huruvida begreppen är relaterade till varandra eller ej och vilka egenskaper begreppet innehar. Slutligen har vi av dessa insikter kunnat producera en data vilken är betydelsefull för just vår analys. Det bör dock tilläggas att detta inte varit en linjär process, utan de olika delarna i processen har vid somliga tillfällen överlappat varandra (ibid. s. 707-709).

4.8 Etiska överväganden

Vi har i denna studie utgått från Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2017) gällande informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. I realiteten förverkligades informationskravet då vi på förhand skickade ut ett informationsbrev till informanterna. I detta brev angavs att deltagandet inkluderar en intervju och att medverkan är frivilligt med rätt att avbryta. Deltagarna fick även mer detaljerad information om studiens intresseinriktning och fokus. Vid tiden för respektive intervju tillfrågades informanterna om de på förhand läst det utskickade informationsbrevet. Om inte lästes det upp för att försäkra att deltagarna är införstådda om studiens innebörd. I praktiken implementerades samtyckeskravet genom att informera respondenterna om frivillighet samt rätt till att avbryta deltagandet i studien. Samtycke till inspelning efterfrågades i såväl informationsbrevet som muntligen vid början av intervjutillfället. Gällande konfidentialitetskravet avidentifieras intervjupersonerna och vi benämner ej personuppgifter eller namnet på den ort där de arbetar, utan enbart yrkesrollen. Intervjupersonerna rubriceras som 1, 2, 3, 4 och 5 men däremot är det möjligt för läsaren att identifiera vilken av de två kommunerna intervjupersonerna kommer från. Detta har bedömts som svårt att undvika då vi talar om specifika villkor i kommunerna samt jämför de studerade kommunerna till viss del. Konfidentialiteten inom organisationen är därför inte lika stark. Vår bedömning är dock att studien ej innefattar några starka uttalanden som gör att deltagarna riskerar ta skada av att läsare kan veta vilken av kommunerna deltagarna kommer från. Ett alternativt hade kunnat vara att ge respondenterna ett

alias. Här har vi gjort en avvägning. Resultatet skulle eventuellt kunna uppfattas som mer lättläst om vi hade nyttjat alias, samtidigt ser vi en fördel med att inte förenkla resultatet på ett sådant sätt för att öka konfidentialiteten. Angående nyttjandekravet skriver Vetenskapsrådet att uppgifter om enskilda personer ej får tillämpas till andra syften än det som berör forskningen, till exempel kommersiellt bruk. Vi har därför i vårt informationsbrev redogjort för att den information som lämnas enbart hanteras av ansvariga för studien samt handledare och att inhämtat material enbart kommer att användas i denna studie samt raderas efter studien är avslutad och godkänd.

4.9 Metoddiskussion

Vi har förmedlat studiens intresseinriktning och skickat frågorna i intervjuguiden på förhand till respondenterna. Kvale och Brinkman (2014, s. 108) skriver att detta kan medföra en risk att inte få spontana åsikter från respondenter. Samtidigt gav vi frågorna på förhand för att ge tid till förberedelse hos respondenterna och därmed skapa förutsättningar för att få givande resultat.

I kvantitativa forskningsstudier anses validitet och reliabilitet vara viktiga kriterier för kvaliteten av en studie. Det förekommer olika uppfattningar om dessa begrepp är överförbara eller ej till kvalitativa studier. Vissa förespråkar en anpassning av begreppen till kvalitativ forskning genom att minska betoningen på frågor som handlar om mätning (Bryman 2018, s. 465). Det föreligger även ett annat synsätt på begreppen inom kvalitativ forskning som utgår från andra kriterier än de i kvantitativ forskning vid bedömning och värdering av forskningen. Två huvudsakliga kriterier för bedömning av en kvalitativ studie är tillförlitlighet och äkthet. Tillförlitligheten delas upp i fyra delkriterier: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera (ibid. s. 467). Gällande trovärdigheten är vi medvetna om att det förekommer olika beskrivningar av en social verklighet. Vi har eftersträvat att vara transparenta med detta då vi tydliggör att vi studerar professionellas perspektiv inom social barnavård i två olika mindre svenska kommuner. Trovärdighet handlar även om att följa existerande regler inom forskningen, vilket vi eftersträvat att följa utifrån Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. I vår undersökning gör vi inte anspråk på att resultatet

ska vara överförbart till en annan miljö och kontext. I stället är fokus på det unika i arbetet i dessa två mindre kommuner. I relation till pålitlighet har vi under studiens gång försökt inta ett granskande perspektiv i genomförandet av studien. Vi har eftersträvat transparens i vår redogörelse gällande alla faser i forskningsprocessen såsom forskningsfrågor, urval, genomförande och bearbetning av intervjumaterial samt analys av data. Vi har under forskningsprocessen även diskuterat och stämt av med vår handledare kring olika beslut. Gällande möjlighet att styrka och konfirmera finns en medvetenhet kring att studien ej är objektiv men vi har eftersträvat att utgå från tidigare forskning och teori i vår analys och resultat. I relation till äkthet eftersträvar vi att ge en rättvis bild av respondenternas åsikter och uppfattningar genom transkribering av intervjuerna. Vår förhoppning är att socialarbetare ska kunna nyttja denna undersökning för ökad förståelse av det sociala barnavårdsarbetet i relation till en mindre ort eller stad. Vår förhoppning är även att deltagarna i studien får en bredare bild av hur andra socialarbetare upplever sitt arbete i en liknande miljö (ibid. s. 467-470).

4.10 Arbetsfördelning

Arbetsfördelningen genom detta arbete upplevs som jämn. Under studiens gång har vi tillsammans arbetat i ett delat dokument vilket har gjort det möjligt att arbeta på olika orter. Arbetet har fördelats på såväl individuella- som gemensamma uppgifter. Gemensamt för alla moment är att vi tillsammans, även om vi har arbetat individuellt, har diskuterat och kontrollerat det vi har redogjort för. Således har arbetet bidragit med en ökad kunskapsförståelse för oss båda. Under utförandet av intervjuerna har såväl Caroline som Vilma deltagit. För att genomföra transkriberingarna så effektivt som möjligt, delades intervjuerna upp sinsemellan. Avslutningsvis har analysarbetet utförts gemensamt.

5. Resultat och analys

Nedan presenteras vårt resultat utifrån våra frågeställningar. Därefter analyseras insamlad empiri i förhållande till tidigare forskning, teorin om nyinstitutionalism och det teoretiska perspektivet om rollteori. Detta presenteras utifrån två teman: Det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen, organisationen, politiken och metoden samt Det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen, om fördelar respektive utmaningar och samverkan.

5.1 Det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen, organisationen, politiken och arbetsmetoden

5.1.1 Organisation

Vid insamling av empiri tillfrågades samtliga socialarbetare om hur det sociala barnavårdsarbetet var organiserat inom respektive kommun. Syftet var att skapa en generell förståelse för det sociala barnavårdsarbetet strukturella karaktär och samtidigt finna gemensamma respektive individuella karaktärsdrag.

[...] Om det inleds så kommer det då till vår utredningsgrupp och om säkerhetsteamet ska gå in om det är så hög oro, då kommer vi som en insats så att det blir liksom en insats säkerhetsteam. [...] Vi har i säkerhetsteamet en processledare som bara jobbar i våra ärenden då. [...] I vårt säkerhetsteam är vi fyra socialsekreterare och en processledare.

- Respondent 1

Det blir ganska mycket. Jag tänker om ni skulle varit i en stor kommun hade man kanske varit väldigt specialiserad. Här (ger ett antagande om arbetet i en storkommun) jobbar vi med barn 6-12 år. 13-17. [...] Det var faktiskt, vi skulle titta lite nu på vad vi gjorde, vad vi arbetar med och när det var uppsatt hade dem haft det i någon ledningsgrupp. Tror i kommunen och då kom vår chef och sa att, dem sa vad mycket ni jobbar med.

- Respondent 3 och 4

Storleken på kommunen påverkar organisering av det sociala barnavårdsarbetet. Den mindre kommunen har ett färre antal anställda och arbetet är därmed mindre specialiserat. Medan i den större finns det ett antal fler anställda vilket möjliggör att ha professionella som arbetar med specifika områden för ärenden. I utredning kan den större kommunen tillsätta en speciell utredningsgrupp i form av ett säkerhetsteam, vilka arbetar i ärenden där det förekommer hög oro. Blomberg (2004) menar att en sådan skillnad i konstellation kan förklaras av hur tillgänglighet av resurser och rådande maktstrukturer påverkar organisationens institutionalisering.

5.1.2 De nationella riktlinjerna

Gemensamt för den strukturella organiseringen av det sociala barnavårdsarbetet i de två kommunerna är också uppfattningen om individerna som socialarbetare möter. Båda kommunerna menar att det är barnets bästa som är i fokus för arbetet och att föräldrarna ska vara delaktiga i förändring.

Men vi har verkligen fokus på att det är föräldrarna som ska göra en förändring, det är inte barnet som är problemet om man kommer till oss utan genom att hjälpa föräldrarna att få strategier hur man kan bemöta och förhålla sig och kommunicera med sina barn så blir det liksom den förändringen. Det är ingen idé att komma till oss och tro att man ska få hjälp med att barnet ska ändras utan det blir föräldrarna som får hjälp att göra förändringar, det är bara dem som kan göra det. Man kan inte lägga ansvar på barn. - Respondent 4

Dels att man jobbar mycket mer med familjer, vilka insatser dom vill ha, man talar inte om gör det här och gör det här utan man försöker hitta lösningar ihop med dem, hur vill dom ha det. Om vi säger att vi måste se det här för att ditt barn ska flytta hem och bo hemma så får dom försöka ta fram lösningar på hur ska det bli så här då istället för att vi säger gör det här och gör det här, det blir bättre när dom är med i det. - Respondent 5.

Denna gemensamma uppfattning skulle kunna härstamma ur en mimetisk isomorfism, att det finns en uppfattning om detta har varit ett effektivt tillvägagångssätt i en eller flera kommuner, eller att de som arbetar inom organisationen har liknande utbildningar vid likartade universitet. Det kan också härledas till en normativ isomorfism, där professionella socialiseras till en legitimerad uppfattning samt förståelse om att föräldrar bör vara delaktiga i processen av förändring i ett ärende som berör barn och unga (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 78-82). Samtidigt är detta förmodligen inte en uppfattning som är unik för den mindre kommunen, då tidigare forskning visar på en liknande uppfattning hos socialarbetare i storkommuner. Turesson Björkhagen (2019) menar att familjer under arbetets gång kan befinna sig i olika stadier vilka de är mer alternativt mindre benägna att ta emot stöd och hjälp, något som socialarbetaren måste acceptera och anpassa sig efter. Socialarbetaren kan inte tvinga föräldrar till insatser vilka de inte känner sig bekväma i förhållande till barnet eller se till sina egna eller andras värderingar i bedömningar eftersom det riskerar att ge en felaktig uppfattning om barnets bästa.

Respondenterna tillfrågades under respektive intervjutillfälle om vilka eventuella styrdokument samt metoder som nyttjas inom vardera kommun. Här ser vi, som vi föreslår ovan att somliga tillvägagångssätt för det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen inte nödvändigtvis är unika, utan genomsyrar det sociala barnavårdsarbetet i en nationell kontext.

Det handlar ju mycket om olika områden, behovsområden. Så när vi tittar på uppdraget så ska vi då titta lite vad är det vi (som professionella), på vilket sätt kan vi göra detta i samråd med föräldrar då. Vad är det vi kan jobba med? Vad behöver ni göra, vad behöver vi göra? Så försöker vi skriva ner detta och då använder vi också dem här behovsområdena, BBIC. [...] - Respondent 4

[...] Det är Barns Behov i Centrum, den här triangeln, föräldrarnas förmåga, familj och miljö och barns utveckling. Och så är det massa underrubriker och frågor i dom då. Och förr vet jag att då skrev man i alla rubriker under allting men nu ska man liksom bara och det är ju helt rätt, utreda det som

är oron eller det som frågan gäller. Man ska inte utreda mer än man behöver. -Respondent 5

Förmodligen är BBIC en av de institutionaliserade myter som har implementerats inom de organisationer vilka respondenterna är verksamma inom. Det vill säga en typ av teknik som ska få organisationen att framstå som rationell och samtidigt visa på att den tar sitt ansvar (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 66-67). Samtidigt tyder citatet ur intervjun med respondent 5 att det förekommer särkoppling. Förr ska socialarbetare enligt respondent 5 ha skrivit under samtliga rubriker i BBIC. Idag nyttjas de rubriker av relevans för den separata utredningen. Detta kan tolkas som en särkoppling där metoden nyttjats, samtidigt som antalet rubriker har reducerats i syfte att hantera det underförstådda samt tillfälliga och att bibehålla anpassningsförmåga och arbetstillfredsställelse. Det möjliggör en effektiv men framför allt överlevande organisation (ibid. s. 68-70). Alltså, är det möjligt att det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen vilar på bland annat nationella styrdokument som BBIC, för organisering av det sociala barnavårdsarbetet ur ett mer nationellt perspektiv (Ponnert & Johansson 2018). Den särkoppling som förekommer i citatet ovan, tyder inte heller nödvändigtvis på en särkoppling unik för den mindre kommunen. Istället skulle detta kunna härleda ur att socialarbetare har anpassat metoden och utvärderar i varje ärende, vilka rubriker i BBIC är av relevans för att inte fastna i samma identiska uppfattning. Detta kan tänkas vara smidigt och samtidigt anpassat efter behoven hos den enskilda familjen (Turesson Björkhagen 2019).

En annan förekommande nationell arbetsmetod för samverkan mellan olika professioner är SIP, samordnad individuell plan som båda kommunerna nyttjar. Nedan redogör respondenterna för samordnad individuell plan.

Man kan ju säga att samverkan är oerhört viktigt för att vi behöver ju, det märker vi ju. Vi kan ha samverkan med BUP, barn och ungdomspsykiatri, vuxenpsykiatri ibland, att man har dem här samordnad individuell planeringsmöten- SIP. - Respondent 3.

[...] Familjerätten kan det också vara vid svårigheter med mamma och pappa i skilsmässa och så och då kan de också vara med på SIP och då pratar man alla tillsammans om vem som ska göra vad, vad målet är, vad har hänt nu, vem har varit närvarande nu, den här bestämde det och det här ska vi göra nu. Så det är ganska bra. Man är skyldig att gå på SIP när man blir kallad. Nä men man ska gå, man ska infinna sig. Ibland är det så med sjukvården att alla läkare kan inte alltid komma eller specialistläkare för barn kan inte komma på ett SIP möte mitt i en operation. Nej men alltså så att det är inte alltid det fungerar. [...] - Respondent 5

Precis som med BBIC, är SIP en nationellt övergripande arbetsmetod. Alltså är den inte unik i förhållande till kommunens mindre storlek. Att sådana nationella likheter förekommer även i den mindre kommunen kan vara en konsekvens av att socialtjänsten på lokal nivå leds av ett mer nationellt bestämmande från bland annat Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) samt Socialstyrelsen. Det grundar ur tankar om ett liberalt styre, där det är möjligt samt önskvärt att styra den offentliga sektorn effektivt genom lagstiftning, planering, policy och reglering (Johansson 2019).

5.1.3 Politiken och de ekonomiska resurserna

Socialt arbete är politiskt beroende (Forkby, Höjer & Liljegren 2016). Samtidigt har decentraliseringen under 1900-talet resulterat i kommunala, politiska skillnader mellan olika kommuner, vilka kan tänkas påverka det sociala barnavårdsarbetet (Arvidsson et al. 2016). Socialarbetare i den ena kommunen menar å ena sidan att kommunen alltid har haft ett Moderat-Centerstyre och därmed inte uppmärksammat några förändringar i förhållande till politiskt skifte. Å andra sidan påtalar dem att politiken påverkar de ekonomiska förutsättningarna för socialt barnavårdsarbete. I den andra kommunen konkretiseras detta tydligare då ett politiskt skifte hade betydande effekt för det sociala barnavårdsarbetet i kommunen år 2018 i form av tydliga besparingar.

[...] Sen har vi alltid haft ett moderat styre, centern. [...] Men det är klart att socialnämnden är ju alltid en...dem som kanske tar mycket pengar från

kommunens budget men det handlar ju också om att budgetera rimligt och kanske inte ha några önske. För det är klart att blir det en placering mer än vad man har tänkt så är det liksom, är budgeten körd. Men vi har ju sparbetning på olika sätt. Vi har en tjänst till här som vi inte har tillsatt utan vi väljer att ha det så tills vi liksom...vi tänker väl att det ska vara på vuxensidan, samtidigt så är det ju tufft för vi är två personer som jobbar med allt detta. [...] - Respondent 4.

[...] 2018 fick vi ny budget hit och då, vi har hela tiden haft en ganska generös budget. Och väldigt mycket familjebehandlare till exempel, vi har haft väldigt bra administrativt stöd här på utredning. [...] och då halverade dem halva vårt stöd- och behandlingsenhet. [...] Så att...ja vi märker av pengarna jättetydligt. Nu är det också på tapeten att vi ska spara in jättemycket pengar på våra placeringar, vi ska ju inte placera barn, helst inte på SiS i alla fall för det är svindyrt. Å det märker vi också av, sen gör ju vi, alltså våra skyddsbedömningar går först. Behöver vi placera så måste vi göra det men det blir ju hela tiden ett, alltså våra, min förste har ju inte delegation på placera. [...] -Respondent 1

Ovanstående citat tyder på skillnad mellan kommunerna, där budget är konkret. Den mindre kommunen är mer utsatt jämfört med den större, då den mindre kommunen riskerar att överskrida budget om antalet placeringar överstiger ett tilltänkt antal. I den större kommunen är budgeten kännbar, samtidigt är den gräns för antalet tilltänkta placeringar inte lika sårbar. Även detta överensstämmer med Blombergs (2004) uppfattning om att det finns institutionella krav från samhället gentemot organisationen. Men att organisationens tillvägagångssätt i att hantera sådana krav varierar efter bland annat tillgänglighet av resurser och rådande maktstrukturer i den enskilda kommunen. Här utarbetar kommunala politiker som rådande makthavare en budget efter kommunens ekonomiska tillgångar. Den mindre kommunen kan därmed utifrån antalet invånare tänkas vara mer sårbar. När antalet placeringar ökar, minskar ekonomiska tillgångar i högre takt i en kommun där befolkningstätheten är fortsatt lägre. En sådan sårbarhet kan jämföras med Arvidsson et al. (2016) studie om de begränsade resurserna i den mindre kommunen.

Samtidigt som en stram budget kan innebära en påfrestning för socialarbetare är respondenterna från båda kommunerna eniga om att samarbetet med de lokala politikerna fungerar väl, och att politikerna sällan ger avslag på de förslag som lämnas till socialnämnden.

[...] Däremot kan vi nog rent generellt säga att i (namn på kommun), jobbar politiker och tjänstemän ganska sida vid sida. Att det inte är så mycket sådär att man ifrågasätter, har tjänstemän liksom kommit fram till att det blir bra med en, den här placeringen eller att man gör såhär så har vi väl upplevelsen att de inte brukar, liksom nej nej det går inte. Utan jag tror att det finns en ganska samförstånd ändå. - Respondent 4

Absolut, absolut man har ett helt annat perspektiv på saker här (namn på kommun), jag vet inte om det är för att det är en liten kommun. (Refererar till storkommun) är hur stort som helst och det ska vara jämnt mellan stadsdelarna. Här finns det ju bara en man behöver ta hänsyn till. Jag kan tänka mig att också har fler resurser. Jag har till exempel aldrig suttit i ett utskott här och behöva argumentera för min sak. [...] Det är också skillnaden att politikerna här ser vi ju, dom traskar runt i lokalerna här. I (större storstadskommun) fick man ju åka till ett annat ställe för att träffa dem. Här arbetar vi istället gemensamt. Dom är här i korridorerna och kommer hit och lyssnar på oss. -Respondent 2.

Ovanstående citat relaterar till Forkby, Höjer och Liljegrens (2016) studie, om att det svenska barnavårdssystemet fungerar som ett hybridsystem som inte enbart påverkas av professionella, byråkratiska och marknadsstyrda logiker utan likväl av lekmän. Medlemmar i en lokal socialnämnd beslutar om interventionistiska och kostsamma beslut på förslag från socialarbetare. Ovanstående citat tyder på en närhet till framför allt politiker, en sådan närhet till politikerna samt chefer och kollegor är något vi resonerar vidare kring i en senare del av resultatet.

5.1.4 Arbetsmetoderna

Två arbetsmetoder som är gemensamma för kommunerna är trappansamtal och tre hus. Där trappansamtal beskrivs som en metod för barn som upplevt våld och tre hus en metod för att samtala om barn som upplevt svåra saker.

Trappansamtal bygger på den. Det är ju då samtal med barn som har upplevt våld. Det följer man också en metod där man pratar med föräldrar om våldet, sen pratar man om våldet med barnet och försöker göra en rekonstruktion och pratar om ansvar för våldet och så. [...] - Respondent 4

Sen har vi något som heter tre hus som är en samtalsmetod med barnen som upplevt svåra saker. Då pratar vi om tre hus. Då är det vi tillsammans med barnen så målar vi tre hus, ett i taget. [...] Det är också en jättebra metod för det blir tydligt liksom. Dels blir det väldigt visuellt för barnen och det blir lite lekfullt. Men sen så blir det väldigt tydligt vad som faktiskt fungerar och vad som inte fungerar och vad som är barnets önskemål. Så att vi jobbar jättemycket med att vi inte ska tappa barnens röst i våra utredningar. Det är en jättebra metod för det. - Respondent 1

Trappansamtal och tre hus skulle kunna vara ett tillvägagångssätt för att hantera ett problem vilket det annars skulle kunna råda en osäkerhet kring, vilket kan tolkas som en typ av mimetisk isomorfism. På så sätt undgår organisationen att på egen hand utarbeta egna arbetsmetoder som lösning på problemet (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 78-82). Istället hämtar kommunen en arbetsmetod från till exempel Socialstyrelsen om trappanmodellen (Socialstyrelsen 2019).

Trappansamtal och tre hus är två exempel på evidensbaserade metoder. Detta kan jämföras med Johanssons (2019) forskning där sådana metoder har skapats och implementerats av bland annat Sveriges Kommuner och Regioner i syfte att styra den offentliga förvaltningen på ett önskvärt och effektivt sätt.

Nedan redogör respondenten från den ena kommunen för hur de har valt att ha fokus på ett antal olika metoder, vilka är anpassade efter individen de möter samtidigt som trygghetscirkeln är en central del för socialt barnavårdsarbete i

kommunen. I den andra kommunen har organisationen istället valt att ha en mer övergripande metod. Nedanstående citat kommer från den kommun som valt att ha fokus på ett antal olika metoder.

Vår verktygslåda ja. Vi brukar säga att vi har en verktygslåda med diverse verktyg, strategier, metoder och det plockar vi upp lite utifrån de personer vi möter. De är ju individer och det är olika behov och det känns väldigt skönt att, en del kommuner jobbar enbart med en metod. Vi tänker att vi tror nog på det här att faktiskt ha med oss en del. Vi har gått väldigt mycket olika fortbildningskurser och så inom olika områden så att vi använder oss av det. Trygghetscirkeln är ju, ska man säga grunden i allt, när det handlar om anknytning till sitt barn. -Respondent 3

Detta citat visar på att det finns en medvetenhet hos respondenten om att det förekommer kommuner som huvudsakligen arbetar utifrån en arbetsmetod, även om det inte är ett alternativ för deras kommun. Detta skulle kunna tyda på en typ av lokal anpassning efter lokala traditioner och värderingar samt tillgängliga resurser (Blomberg 2014). Det finns en medvetenhet från respondentens sida om att en övergripande arbetsmetod skulle kunna uppfattas som det normativt rätta alternativt moderna. Samtidigt verkar respondenten anse att detta inte passar den enskilda kommunen och att det därför är nödvändigt att bibehålla anpassningsförmåga och arbetstillfredsställelse. Vår tolkning är att detta citat visar på hur storleken på kommunen kan tänkas påverka organisering av den sociala barnvården. I den mindre kommunen arbetar ett färre antal anställda jämfört med i den större kommunen. Det medför att den mindre kommunen har färre resurser för att tillsätta ett speciellt arbetsteam och arbetsmetod likt det i den större kommunen. Samtidigt måste inte detta vara nödvändigt. Det är möjligt att de i den mindre kommunen arbetar mer tillsammans kring olika ärenden. Därmed borde arbetet vara präglad av en större gemensam förståelse. I den större kommunen är fler ärenden utspritt mellan olika socialarbetare. Även om samverkan är vanligt, kan en gemensam metod hjälpa den större organisationen att arbeta på ett likvärdigt sätt, även i de ärenden där samverkan är begränsad.

5.2 Det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen, om fördelar respektive utmaningar och samverkan

5.2.1. Fördelar med att arbeta i den mindre kommunen

Vi har tidigare i resultatet redogjort för den närhet som förekommer mellan socialarbetare och kommunala politiker i den mindre kommunen. Här följer en fortsättning där respondenterna även lyfter andra fördelar med att arbeta i en mindre kommun, till exempel närheten till kollegor och chefer. Att man sitter i samma lokal upplevs vara fördelaktigt för att lätt kunna få tag på andra, även andra enheter inom socialförvaltningen än där personen själv arbetar.

Alltså en fördel med att det är en mindre kommun det är ju att vi sitter alla i huset till exempel. Bara en sån sak. Jag känner avdelningschefen, vi hälsar ju och pratar när vi möter varandra i korridoren och, jag vet också vem förvaltningschefen är. Och vet på ett ungefär vem man ska fråga, det är liksom ganska små vägar fast det är ganska många vägar nu då så är det ändå, asså rent praktiskt är det nära och det tycker jag är en jättefördel för man får ju tag på varandra på ett helt annat sätt. Sen upplever jag också att man har, nu har jag ju inte jobbat i en sån stor kommun men jag kan tänka mig att vi kanske har lättare och påverka så eftersom vi har den fysiska närheten så kan vi liksom ställa frågor direkt till avdelningschef eller hon kan komma till våra APTn om det är nån förändring som sker. Även fast det är mycket beslut som tas väldigt högt upp upplever jag ändå att vi har en bra dialog om det å det tror jag en fördel i mindre kommun för då är det inte så många inblandade. -Respondent 1

Nej men jag tycker att man känner till varandra och att man här sitter under samma tak, i samma byggnad tycker jag är en fördel. Vi har många familjer som är hos familjerätten så då kan man springa över och fråga: hur går det med det här? När får dom en tid? Vi kan sitta och prata med dom (familjebehandlarna), det tycker jag är en stor fördel. -Respondent 5

Ovanstående citat tyder på en etablerad kontakt mellan professionella inom organisationen, oberoende av yrkestitel. Detta skulle kunna antas kunna bero på en typ av lokal anpassning. Här beskrivs närheten mellan olika yrkesgrupper i den mindre kommunen. Samtidigt redogör en av respondenterna för hur denne antar att en sådan närhet inte förekommer i en storkommun. Blomberg (2014) beskriver hur lokala traditioner och värderingar samt maktstruktur påverkar en organisations institutionalisering eller avsaknad av institutionalisering. En tolkning är att det sker en typ av socialisering unik för den mindre kommunen. Distansen mellan socialarbetare och chefer beskrivs som relativt kort, de befinner sig i samma typ av lokal. Detta möjliggör en mer regelbunden kontakt. I en storkommun kan detta avstånd tänkas vara längre, vilket medför att en sådan interaktion och socialisation mellan till exempel chef och socialarbetare minskar.

I nedanstående citat beskriver respondent 2 att det finns en kännedom om andra utanför socialförvaltningen såsom barnmorskor eller polis och att personen vet vart denne kan vända sig.

[...] Men så även utanför socialtjänsten alltså man känner ju folk i denna kommunen, man vet vart man ska vända sig typ barnmorskorna, jag vet exakt vart jag ska vända mig om jag behöver prata om något. Polisen är ju här hela tiden och ränner. Det är så mycket enklare jämfört med (socialtjänst i större stad). [...] -Respondent 2

Dessa citat bidrar med en nyansering i förhållande till Arvidsson et al. (2016) och Avendals (2021) studier om utmaningarna med det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen. Respondenterna framför genom vår studie ett antal olika fördelar med att arbeta och verka i den mindre kommunen. Samtidigt beskriver respondenterna att det är en utmaning att förhålla sig till ett begränsat antal resurser. Vår tolkning är att sociala relationer och närhet beskrivs som en av de huvudsakliga fördelar med att bedriva det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen. Avendal (2021, s. 33) beskriver hur geografin på landsbygden bildar speciella villkor för det praktiska arbetet. Ett lågt invånarantal bidrar till exempel med att social synlighet och vetskap mellan invånarna blir hög. Det är möjligt att

sådana geografiska villkor och en sådan social synlighet möjliggör den interaktion mellan olika yrkesgrupper som beskrivs i citatet ovan.

En annan aspekt på närhet som respondenterna lyfter är närheten till kommunpolitikerna.

Det finns ändå, det finns förutsättningar att påverka det är inte så långt, allt är inte så långt ifrån liksom. Nämnden, alltså socialnämnden, när de har möten så sitter de ju här så då vet man ju vilka de är. Vi är ju med och drar ärenden för socialnämnden om det är omplacering eller vad det kan vara. Så det blir ju också, nu vet inte jag det kanske är så i alla kommuner, men jag upplever att just den här närheten är en jättefördel. - Respondent 1

[...] Och vi har ju gjort så, när det har gällt våld som vi tycker känns viktigt att det också, vi har bjudit in politiker som har gått nån sån här basutbildning i våld till exempel. Socialnämndens ordförande var på den. [...] Man kan ha en dialog. Vi har även vänt oss mot utbildningsnämnden där. Man vet vilka personerna är, de vet vilka vi är. Så det blir närhet så. [...] -Respondent 4

De två citaten visar ur ett nyinstitutionellt perspektiv hur det sociala barnavårdsarbetet är en del av ett större fält där politiker och socialarbetare påverkar varandra genom kulturella och normativa processer. Förslagsvis är det politikerna som är mäktigast eftersom de bland annat beslutar om den kommunala budgeten samt vid enskilda ärenden. Således är socialarbetare beroende av politikerna. Den kommunala politiken är viktig då den bidrar till det sociala arbetets överlevnad (Eriksson-Zetterquist, 2009, s. 73-76). Samtidigt förekommer här en nära interaktion mellan socialarbetare och kommunpolitiker som bygger på en gemensam uppfattning av det sociala barnavårdsarbetets organisering. Forkby, Höjer och Liljegren (2016) menar att beslut påverkas starkt av professionellas utredningsärenden vid förhandlingar om olika behandlingsförslag. Samtidigt kan dessa fortfarande konfronteras, ändras eller nekas direkt av politiska representanters beslut. Representanterna var överens om att professionella bedömningar, som grund för specifika beslut är viktiga, men också att ekonomiska

överbägenden samt byråkratiska regler och principer är betydelsefullt. Att närheten mellan socialarbetare och kommunpolitiker i den mindre kommunen ofta beskrivs som fördelaktig skulle kunna härledas till Blombergs (2004) uppfattning om att det möjligen finns en avsaknad i institutionalisering med grund i lokala traditioner och värderingar samt rådande maktstrukturer. Här finns det gemensamma värderingar och traditioner mellan olika yrkesgrupper vilket också minskar maktförhållandet mellan socialarbetare och kommunala politiker.

I nedanstående citat föreslår respondent 3 att invånare i en liten kommun uppmärksammas mer om de har problem, framför allt synliga sådana. Att det finns en skillnad i den lilla kommunen jämfört med en storkommun gällande socialt skyddsnät.

[...] Vi hoppas ju att det är så att man kanske inte kan leva under väldigt svåra förhållanden någon längre tid utan att det uppmärksammas men det kan vi inte säga att det är så. Men om det är så att man mer synligt har problem så tror jag att den lilla kommunen fångar upp det på ett annat sätt. Det finns ett skyddsnät på ett annat sätt. [...] -Respondent 3

Även kommunens geografiska yta är möjlig att analysera i kombination med begreppet särkoppling. Det är möjligt att kommunen på grund av dess mindre storlek, kan arbeta mer uppsökande och således frångå de mer formella, trögflytande strukturerna. Och istället arbeta enligt de mer anpassningsbara och informella strukturerna (Eriksson-Zetterquist, 2009, s. 68-70). Det är även möjligt att det finns ett större skyddsnät i den mindre kommunen eftersom det låga invånarantalet medför en större social synlighet samt vetskap kring individer (Avendal, 2021, s. 33).

5.2.2 Utmaningar med att arbeta i den mindre kommunen

Flera respondenter sa att det finns olika utmaningar med att arbeta med social barnavård i en mindre kommun. Gällande den geografiska aspekten fick en respondent en följdfråga kring om det kan finnas utmaningar för barn att bo i en mindre kommun. Respondenten svarade att invånare i en liten kommun talar med varandra och på så sätt får invånarna reda på saker om andra i närheten.

Mm, ja alltså gud ja. Vi har ju väldigt begränsat med jourfamiljer och vi har ungdomar som liksom; aha ska jag hamna där och där har ju den varit. Vi har ju en av våra handläggare (namn) här, hon älskar ungdomsärenden och dem kan ju prata med varandra liksom; aha har du också (namn)? Alltså den närheten, och den finns ju, så det kan vara en skillnad. Sen vet jag inte om det alltid är en nackdel. Just om vi pratar om henne så har hon ett väldigt gott rykte i sin ungdomskrets liksom. Men..ja alltså det är ju som det är i alla små kommuner tänker jag, det pratas ju och det skvallras. Det är, vi har ju haft som sagt flera ungdomar som har varit i samma jourfamilj och det är ju klart att dem vet om det. -Respondent 1

Den sociala synlighet som beskrevs utifrån Avendal (2021, s. 33) studie ovan, kan också innebära utmaningar. I den mindre kommun som respondenten beskriver riskerar den sociala synligheten och vetskapen att ungdomar ibland får kännedom om andra som varit i samma jourfamilj. Den sociala synlighet som beskrevs utifrån Avendals (ibid.) studie ovan, kan också innebära utmaningar. I den mindre kommunen som respondenten beskriver riskerar den sociala synligheten och vetskapen att ungdomar ibland får kännedom om andra som varit i samma jourfamilj. Detta citat skulle även kunna jämföras med ovanstående tes, att det sociala arbetet möjligtvis inte följer samma formella struktur i den mindre kommunen jämfört med vad den skulle kunna göra i en storkommun (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 68-70). Respondenten talar till exempel om sekretess, att det i mindre kommuner pratas och skvallras. Det kan därmed tänkas oundvikligt för socialarbetare att inte anpassa sig till en sådan, mer informell struktur (ibid.).

Flera av respondenterna bor i den kommunen de arbetar i. De lyfter att det kan finnas utmaningar med att arbeta och samtidigt bo i den mindre kommunen. De talar om att det inte går att vara anonym i den mindre kommunen utan att de träffar på klienterna även i sitt privatliv. “[...] En annan utmaning med en liten kommun är att det finns klienter överallt. I (namn på storstad) var jag mer anonym. [...]” -Respondent 2. “[...] Men sen tycker jag det kan vara en utmaning ibland att det här att man är privatperson och att man ständigt liksom...träffar människor som vi träffar i jobbet. [...]” - Respondent 3.

[...] Den största utmaningen för mig är att det här är min hemkommun. Att jag träffar klienter på stan liksom. Det kanske inte händer i samma utsträckning i en storkommun. Alltså den här storleken på kommunen är ju bra för vi vet inte allting om allas ärenden. Det var ju mycket mer i (namn på grannkommun) där det var minimalt, för där hade man koll på det mesta liksom. Så det är nog mest själva, om man tänker den geografiska storleken utifrån att man träffar på folk. -Respondent 1

Respondenter från båda kommunerna uttrycker att de möter klienter från sitt arbete. Det tycks vara ett gemensamt drag för socialarbetarna att träffa på klienter under sin fritid på grund av att de bor och arbetar i en mindre kommun. Som socialarbetare framträder de på scen, som Goffman (2014, s. 12-15) uttrycker det, vilket innebär att de går in i sin välrepeterade och inlärd roll som professionell. Socialarbetaren framträder istället i realiteten när denne är privat, vilket är en verklig och mindre välrepeterad roll. I den mindre välrepeterade rollen är socialarbetaren en del av det sociala sammanhanget. Det upplevs vara utmanande att ständigt träffa på klienter i sitt privatliv när socialarbetaren kan tänkas inta rollen med bakre region. Det kan även tänkas upplevas påfrestande att behöva göra den avvägningen varje gång hur de ska framträda framför klienten. I den mindre välrepeterade rollen kan socialarbetaren ändå planera och forma sitt framträdande inför klienten så att socialarbetaren fortsättningsvis framställer sig själv och sin profession på ett fördelaktigt sätt. Socialarbetaren kan då tänkas aldrig riktigt kunna gå in helt i den mindre välrepeterade rollen, den bakre regionen.

5.2.3 Hur socialarbetaren hanterar möten med individen

Nedan lyfter respondenten hur man eventuellt kan hantera ett sådant möte med en klient utanför arbetsplatsen i den mindre kommunen.

[...] Sen är man ju lite såhär också att jag kan säga ibland att om vi ses kanske inte jag hälsar, utan hälsar du så hälsar jag. Så att man får välja det lite själv tycker jag. Man kanske inte vill visa att man har en kontakt med oss. Vill man det så hälsar du, så hälsar jag. -Respondent 4

Respondenten talar om att det kan göras en överenskommelse med klienten om hur man hanterar ett möte i privatlivet. Denne inkluderar även klientens perspektiv, att inte förutsätta att klienten vill tala med socialarbetaren på sin fritid. Vilken roll respondenten intar, som front- eller backstage beror på hur klienten väljer att bli bemött. Om klienten väljer att ta kontakt med respondenten under sociala tillställningar utanför det professionella, kan respondenten antas inta en mer professionell ansats. Medan om klienten väljer att inte ha kontakt med respondenten, förhåller sig respondenten kanske mer privat och de två aktörerna blir en gemensam del av den sociala situationen med en strävan efter att bli accepterad (Goffman 2014, s. 97-103).

Respondenten, kan med det citatet antas acceptera att kontakt med klienter förekommer även i det privata livet. Samtidigt lyfter andra respondenter fram de utmaningar eller kanske begränsningar som eventuellt kan förekomma då en socialarbetare väljer att arbeta i den mindre hemkommunen. Gemensamt för de två respondenternas citat är att det inte alltid är en självklarhet att klienten vill ha kontakt med socialarbetaren, vilket det också finns en förståelse för från socialarbetarnas sida. Även om kontakt sker, måste den inte nödvändigtvis uppfattas som utmanande. Däremot ska det ha förekommit tillfällen då klienten har önskat att tala om enskilda, sekretessbelagda uppgifter. “[...] Ja alltså det är nog att, ja men det är ju en jättenackdel egentligen och jag kommer nog inte kunna jobba här, alltså jag har själv små barn. Att jobba där man bor i en liten kommun är ju jätteutmanande. [...]” -Respondent 1

[...] Sen har jag aldrig varit med om något jobbigt så, det är att dem sagt något mer än att dem antingen, dem tycker ju inte att det är roligt att möta oss heller så det är inte så att dem liksom snick i snackar med oss liksom men, när jag har mött dem om vi haft en bra relation så har det varit att man bara hej hej, bara småpratar lite men då är det ju inte så jobbigt. Men det finns ju också såhär, vi hade någon kollega där det kom fram en och liksom ville prata om beslutet på Maxi. Det är ju jättejobbigt det vill man absolut inte. Så det är ju en jätteutmaning. [...] -Respondent 1

Det finns alltså tillfällen då respondenten upplever att det fungerar väl då denne möter klienter vid sociala tillställningar. Här beskriver respondenten hur det kan fungera att träffa på klienter i sitt privatliv, men det kan även tänkas bli en krock mellan främre och bakre region, alltså mellan professionell och privat. Det skulle kunna bli tvingande för socialarbetaren att inta den främre regionen om en klient gärna vill tala med socialarbetaren på en annan plats än socialtjänsten, speciellt om det rör något kring klientens ärende vid socialtjänsten. På så sätt behöver socialarbetaren inta den mer välrepeterade rollen fastän denne kanske hellre vill vara mer privat och inta den mindre välrepeterade rollen (Goffman 2014, s. 12-15).

I nedanstående citat talar respondenten om att denne inte trivdes med att arbeta med myndighetsutövning och att det gjorde att det blev svårare att möta klienter i till exempel matbutiken. Respondenten uttrycker att i det avseendet skulle kunna vara mer fördelaktigt att istället arbeta utförande då klienter ser dem socialarbetarna som relativt positiva då de är ett efterfrågat stöd.

[...] Sen kan det ju vara en utmaning att vi bor här. Men jag har jobbat också som myndighetsperson här i kommunen och jag har aldrig tyckt om det. Det är svårare att ha den rollen och sen handla, träffas på ICA, träffas på alla andra ställen. Sen handlar det väldigt mycket om hur man också ja men på vilket sätt jag framför saker och ting. Jag kan ju framföra obehagliga saker som ändå kan mottas på ett ganska okej sätt för att man förstår att det här är ju faktiskt så att vi behöver ha hjälp med detta eller så. Men där har väl vi en fördel att vi ofta ses som ganska ändå positiva, vi är ett stöd som man efterfrågar. [...] -Respondent 3

Respondenten menar att det eventuellt skulle kunna förekomma skillnader beroende på yrkesroll gällande kontakt med klienter utanför den professionella arenan. Respondenten arbetar utförande men har tidigare arbetat utredande. Citatet tyder på att det skulle kunna finnas en uppfattning hos klienten som försvårar relationen mellan klient och professionell vid utredande myndighetsutövande. Således kanske det innebär att det förekommer sådana utmaningar som respondent

1 beskriver, vilka kan tänkas förmå socialarbetaren att inta en mer välrepeterad roll (Goffman 2014, s. 12-15).

I den ena kommunen fungerar arbetsmetoden Signs of Safety³ som ett tillvägagångssätt för att hantera den relationen mellan professionell socialarbetare respektive individ. Nedan förklarar respondenterna för metoden respektive hur detta konkretiseras i förhållandet till mötet med individen.

[...] Sedan är det ju signs of safety nu då som är lite om vi ska övergå till det, det handlar mycket om att det ska det ska ju alltid vara transparent men här är det väldigt mycket transparens. Man pratar inte om föräldern inte är i rummet och referenssamtal ringer man ihop med föräldern och det ska vara ett väldigt enkelt språk. Vi har förbättrat dokumentation, vi ska inte ha massa socionomska (fackspråk) i våra utredningar eller inga svåra ord så utan vi ska tänka vem skriver vi det här för. Det är inte för nämnden utan det är faktiskt för familjen. Så vi försöker att använda ett enkelt språk. Och ha en vänlig ton i utredningar och att man hedrar väldigt mycket i signs of safety, vad bra att du kom, tack för att du kunde komma idag och vi vet att ni gör jättemycket fint för era barn vi ser att ni älskar dom men trots det är vi oroliga för det här. Att man liksom försöker lyfta styrkorna och se det som går bra att fokusera mycket mer. Så det är Signs of Safety.
- Respondent 5

[...] Men eftersom vi arbetar med signs of safety här så har vi en väldigt god relation till klienter. Det har hänt att klienter frågar om utredning men då är det bara; du får vänta till måndag. Skulle man bli hotad eller så, så skulle det bli lite läskigt, men jag är skonad från det hittills, men det är tack vare signs of safety. Jag gör inget bakom ryggen och när jag behöver göra det så är jag väldigt noga med att förklara det. [...] -Respondent 2

³ Signs of Safety är en modell utvecklad i Australien för utredning och uppföljning av socialt barnavårdsarbete i syfte att säkerställa barns säkerhet och skydd (Sveriges kommuner och Regioner 2021).

Respondenterna menar att arbetsmetoden Signs of safety, kan vara till hjälp för att upprätthålla en öppen relation gentemot klienterna. Detta skulle kunna innebära att den välrepererade rollen som Goffman (2014, s. 12-15) beskriver inte framställs lika markant. Det främre rummet som socialarbetaren vanligtvis rör sig inom blir med Signs of safety mindre markant. Utan att socialarbetaren kan förhålla sig mer naturlig på arbetsplatsen, även om metoden självklart är inarbetad för professionen vilket medför en mer okonstlad kontakt utanför det professionella fältet. Samtidigt innebär inte det att klienten bjuds in till det bakre rummet, utan det blir mindre markant tillsammans med det främre rummet (ibid. s. 97-103). Detta kan sägas vara i linje med tidigare forskning av Turesson Björkhagen (2019) som menar att socialarbetare inte ska tvinga familjer till interventioner eller låta sina egna värderingar styra. Behoven hos den enskilda familjen ska vara styrande och arbetet ska anpassas därefter och vara smidigt för familjen.

I nedanstående citat talar respondenterna om att ärenden kan komma nära ens privatliv på grund av att det är en liten kommun.

Jag pratar aldrig om vem jag träffar på mitt jobb. Å liksom att det är självklart för dem. Så är det ju i den lilla kommunen. Ibland kan man ju ens inte ta ett ärende för det är för nära. Att det krockar med ens privata liv. [...] Sen är det väl en fördel att vi inte har några barn i skolåldern eller så. Då tror jag det hade varit svårt. [...] -Respondent 3 och 4

I det ovanstående citatet beskriver respondenterna att de kan känna personer som är klienter inom verksamheten, vilket gör att socialarbetare inte kan gå in i den potentiella rollkonflikt när man arbetar i den lilla kommunen. Detta härleder till Goffman (2014, s. 97-103) om en minskad risk kring att hamna i en konflikt med såväl det bakre som främre rummet, där socialarbetaren tvingas agera professionellt. En tolkning utifrån detta skulle kunna vara; att ha barn i skolåldern innebär till exempel att socialarbetaren skulle kunna få kännedom om en familj, vilken denne integrerat med på en vardaglig basis. Det skulle även kunna vara så att socialarbetaren möter familjer som denne har kännedom kring via ett ärende på socialtjänsten under till exempel sociala tillställningar för barnet.

5.2.4 Samarbete och samverkan

Respondenterna är som tidigare nämnt, inte begränsade till ett samarbete och en samverkan inom den enskilda organisationen utan vidareutvecklar den beskrivning kring den samverkan som sker i förhållande till andra yrkesgrupper. Denna information vidareutvecklar respondenterna under intervjuerna. I den ena kommunen finns till exempel en stark samverkan kring en familjecentral, någon sådan finns inte i den andra kommunen utan där är samverkan förmodat mer spridd.

Och hjärtat i familjecentralen är ju den öppna förskolan. Men sen finns ju vi andra runt omkring. BVC, barnavårdscentralen har ju sin mottagning där och väntrummet är då själva familjecentralens rum. Alltså med vi har flera rum där. Och vi har väl samverkat på det sättet att jag fanns med på familjecentralen när det var öppet för öppna förskolan en dag i veckan. Och då kunde jag ju komma i kontakt med föräldrar och så men jag kommer ju bara i kontakt med dem som var där. Å det är ju, det vet man ju, det är ju väldigt olika då om det finns ett stödbehov och det kan vara lite svårt. Nu har vi utarbetat en jättebra samverkan tycker jag mellan socialtjänst och BVC-sköterskan som då gör hembesök till alla nyfödda.

- Respondent 3

Citaten styrker att i den mindre kommunen är det viktigt med en fungerande samverkan mellan professioner, att samarbetet fungerar väl inom barnavårdscentralen. Det är viktigt för den mindre kommunen att i ett tidigt stadie kunna arbeta förebyggande. I den mindre kommunen arbetar ett färre antal professionella och när de arbetar och samverkar ges det möjligheter att förebygga till exempel en senare, eventuell placering och kostnader som medföljer. Att det finns mindre resurser i en mindre kommun gör att ett tidigt samarbete gentemot barn och unga blir mycket viktigt. Det är också möjligt att en sådan samverkan grundar ur lokala traditioner och värderingar och om de inte vore för dessa hade samverkan förmodligen inte varit möjlig att genomföra alternativt att den hade varit mindre enhetlig (Blomberg 2004).

Det förekommer även andra gemensamma samarbeten kring somliga, specifika ärenden. Båda kommunerna har ett samarbete med Barnahus för barn som misstänks ha blivit utsatta för våld. Detta samarbete sker i båda kommunerna, tillsammans med andra närliggande kommuner.

Vi har säkert massa samarbeten som jag inte tänker på nu. Barnahus förlåt, så fort det är ett våld- när ett barn är utsatt för våld då rådgör vi alltid med Barnahus. [...] (namn)... tror bara det är (namn) vi åker till, jag har bara varit med i (namn) och då sitter vi med på barnförhör och vi kan även ringa och rådfråga om det är något. Bolla med ärenden med de och så. - Respondent 5

Det är ju civil utredare som pratar med barn och så sitter handläggare och åklagare. Det sitter med, vi medlyssnar kan vi säga. Och sen när förhöret är gjort så, innan det kontaktar handläggare på myndighet oss. Det kommer vara ett barnförhör troligen på onsdag så då får ni ha lite utrymme så. Då när barnet är tillbaka från förhör då i sin förskola eller skola åker man tillbaka dit med sin trygga person då. Så ringer man efter föräldrarna och pratar med föräldrarna gör man på myndigheten då. Då finns (kollega) och jag med [...] -Respondent 4

Att kunna rådfråga andra organisationer beskrivs vara en viktig del i det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen. En tolkning är att de inte innehar den specialiserade kunskapen i samma utsträckning som förekommer i storkommuner. I Göteborgs stad finns flera mottagningar för barn och unga som har specifika sociala problem tillgängliga (Göteborgs stad u.å). Denna avsaknad råder i de mindre kommuner som undersöks i denna studie. Även om samarbetet med Barnahus inte är unikt för den mindre kommunen, beskriver en av respondenterna vikten av att just kunna ringa och rådfråga om specifika ärenden. Organisationen har av begripliga skäl, inte möjlighet att efterlikna andra större organisationer eftersom det råder brist på tillgängliga resurser. Samtidigt är samarbetet med andra organisationer ett sätt att säkerställa de institutionella krav som ställs på organisationen utifrån samhället, till exempel vad gäller rättssäkerhet (Blomberg 2004). Vår uppfattning är att vår studie bidrar till en nyansering av Arvidsson et

al. (2016). Deras forskning lyfter att det förekommer skillnader mellan kommuner i den sociala barnvården i relation till demografi, socioekonomi och organisatoriska förhållanden, vilket kan leda till brister gällande rättssäkerhet och rättvisa. Samtidigt visar vårt resultat på att socialarbetare tar hjälp av andra kommuner för att säkerställa att de följer de institutionella krav som ställts av samhället (Blomberg 2004).

I den ena kommunen framhåller respondenterna hur viktigt samarbetet med andra kommuners socialtjänst är. Det innebär att kommunen har möjlighet att tillgodose individers behov, även om det inte nödvändigtvis sker inom kommunens gränser.

[...] Vi samarbetar ju en del med familjerätt och familjerådgivningen som ligger i (namn på ort) för vi har ju inget sånt i vår lilla kommun utan då. Det är väl dock mest familjerätt som vi har samverkan kring då [...] Sen samarbetar vi en del. Vi är ju en liten kommun så vi samarbetar med (namn på samarbete) säger vi och då är vi sex kommuner här i (större område) som samarbetar. [...] Det är så att det är en lag på att kommunen ska erbjuda medling [...] Vi jobbar då ihop i (namn på samarbete) som vi pratade om med kommunerna. Då har vi en samordnare där som förmedlar ut dem här ärendena. Vi medlar aldrig vår egen kommun för det kan va så att vi jobbar med personen, så att vi medlar mellan varandras kommuner.

- Respondent 3 och 4

Precis som med Barnahus, innebär ett sådant arbete som beskrivs ovan att den mindre kommunen kan möta individers behov utan att kompromissa med kvalitén. Det är återigen ett sätt för kommunen att möta de institutionella kraven utifrån tillgängliga resurser (Blomberg 2004).

6. Diskussion

Syftet med denna studie var att beskriva och analysera hur det sociala barnavårdsarbetet fungerar i den mindre kommunen utifrån våra fyra frågeställningar. Efter analysen av vår resultatdel är vår upplevelse att fördelar överväger utmaningar med att arbeta i den mindre kommunen. Vår studie visar att arbetet i den mindre kommunen är organiserat kring lagstiftning, styrdokument och metoder där det sociala barnavårdsarbetet är en del av en organisation inom ett större organisationsfält. En förhållandevis god samverkan beskrivs bland annat mellan politiker, polis, sjukvårdspersonal och socialarbetare. Samtidigt förekommer kommunala skillnader, i den ena kommunen nyttjades huvudsakligen en metod för strukturering av det sociala barnavårdsarbetet, medan den andra kommunen använde ett flertal olika metoder. Sådana metoder och tidigare nämnd lagstiftning och styrdokument kan ge upphov till såväl möjligheter som utmaningar för den enskilda socialarbetaren. Vi uppmärksammade däremot en större sårbarhet i den mindre kommunen i förhållande till bland annat ekonomiska resurser. Dessutom förekommer även somliga utmaningar för socialarbetare i att möta klienter i den mindre kommunen och att det kan uppstå en rollkonflikt att möta klienter i sitt privatliv.

Vad gäller tidigare forskning, kan denna studie relateras till vår tidigare forskning. Bland annat Forkby, Höjer och Liljegren (2016) uppfattning om socialt arbete existerar i ett förhållande till politik, där kommunala politiker beslutar om bland annat de ekonomiska förutsättningarna för det sociala barnavårdsarbetet. Detta skulle kunna bero på den decentralisering där tidigare statliga ansvarsområden, delegerades till kommunal nivå (Arvidsson et al. 2016). Vi ser också att evidensbaserad praktik är en del av det sociala barnavårdsarbetet (Meagher et al. 2016). Där har bland annat Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Socialstyrelsen fått stort inflytande över bland annat det sociala barnavårdsarbetet. Detta har inneburit att socialarbetare ibland begränsas i det sociala barnavårdsarbetets praktik (Johansson 2019). Den evidensbaserade metoden Signs of Safety är ett exempel på det som Källström och Grip (2019) förklarar, att det ofta finns en avsaknad av evidensbaserad praktik i det sociala barnavårdsarbetet

vilket medfört att metoder från andra länder implementeras. Vi ser en koppling till tidigare forskning från Turesson Björkhagen (2019) i relation till socialarbetarnas arbetsmetod Signs of safety. Turesson Björkhagen menar bland annat att socialarbetaren ska vara tydlig i information som ges till klienter och inte tvinga på föräldrar olika insatser de inte känner sig bekväma i relation till barnet. Detta är i linje med den ena kommunens arbetsmetod Signs of safety, där de hela tiden eftersträvar en öppenhet gentemot klienterna. Trots ihärdiga försök att skapa en gemensam grund för det sociala barnavårdsarbetet förekommer skillnader (Arvidsson et al. 2016). Vi håller därför med Avendal (2021, s. 33) om att det krävs vidare studier inom området eftersom geografin på landsbygden skapar speciella villkor för det praktiska arbetet. Samtidigt menar vi att ett lägre invånarantal bidrar till social synlighet och vetskap mellan invånare och att det därmed skulle kunna leda till ett förbättrat socialt skyddsnät.

Under studiens gång har vi insett att arbetet är begränsat till ett specifikt område, nämligen socialarbetarens perspektiv i den sociala barnavården. Vi har enbart intervjuat socialarbetare vilket gör att klienters upplevelser exkluderas gällande socialtjänsten som organisation, bemötandet från socialarbetaren samt vad de kan se som fördelar och utmaningar med att vara klient inom den sociala barnavården i den mindre kommunen. Detta anser vi vara ett minst lika viktigt perspektiv och förtjänar att undersökas vidare och även undersöka flera kommuner för att se om det råder skillnad beroende på den geografiska kontexten, om klienten bor i en storkommun eller mindre kommun. Den parlamentariska landsbygdskommittén (2017) menar att det inte råder lika förutsättningar för människor till ett gott liv oberoende boendeort. Detta kan vi inte uttala oss om i vår studie eftersom då hade vi behövt ta del av klienternas upplevelser av att leva, bo och ta del av välfärden i den mindre kommunen.

Avslutningsvis, även om vår studie bidrar med ett perspektiv om det sociala barnavårdsarbetet i den mindre kommunen har våra resurser varit begränsade. Organiseringen av den sociala barnavården i förhållande till storleken på kommunen behöver studeras vidare i en bredare omfattning då det saknas ett helhetsperspektiv på området.

Referenslista

- Arvidsson, Jessica, Staland-Nyman, Carin, Widén, Stephen & Tideman, Magnus (2016). *Sysselsättning för unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning – boendegeografiska skillnader*. I Tidskrift för välfärdsforskning, 19:3.
https://www.idunn.no/tidsskrift_for_velferdsforskning/2016/03/sysselsttning_fr_unga_vuxna_med_intellektuell_funktionsne
- Avendal, Christel (2021). *Förhöjd vardaglighet: Unga på landsbygden gör vardag*. Lunds Universitet.
- Barnombudsmannen, (u.å.) *Viktiga åldersgränser för dig mellan 14-18 år*.
<https://minarattigheter.se/barn-och-unga-14-18ar/aldersgranser-14-18-ar/>
[2021-09-11]
- Blomberg (2004). *The specialisation of needs-assessment in Swedish municipal care for older people: the diffusion of a new organisational model*. I European journal of social work, 2008-12-01, Vol.11 (4), p.415-429 <https://www.tandfonline-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/full/10.1080/13691450802075634>
- Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Eriksson-Zetterquist, Ulla (2009). *Institutionell teori- idéer, moden, förändring*. Malmö: Liber.
- Forkby, Torbjörn, Höjer, Staffan & Liljegren, Andreas (2016). *Making sense of common sense: examining the decision-making of politically appointed representatives in Swedish child protection*. I Child & Family Social Work, 21:1, ss. 14–25. <https://www-proquest-com.ezproxy.ub.gu.se/docview/1771457789/4E9CBAB8012649A3PQ/1?accountid=11162>
- Goffman, Erving (2014). *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. 6. upplaga. Stockholm: Studentlitteratur.

- Guidi, Paolo (2014). *Social Work Assessment of a Family with an Abused Child: Compulsory Intervention in Italian and Swedish Public Social Services*. I *Revista de Asistentă Socială*, 3:3, ss. 45-56. <https://www-proquest-com.ezproxy.ub.gu.se/docview/1614023697?pq-origsite=primo>
- Göteborgs stad, (u.å.). *Stöd till familj, barn och ungdom*. <https://goteborg.se/wps/portal/start/social--och-familjefragor/familj-barn-och-ungdom> [2021-10-12]
- Jacobsen, Dag Ingvar (2012). *Förståelse, beskrivning och förklaring: introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, Kerstin (2019). *Evidence-based social service in Sweden: a long and winding road from policy to local practice*. I *Evidence & Policy: A Journal of Research, Debate and Practice*, 15:1, ss. 85-102. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1332/174426417X15123846324591>
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Källström, Åsa & Grip, Karin (2019). *Thinking critically about cross-cultural implementation—Swedish social workers' experiences of testing the Kids' Club method for helping child and mother victims of intimate partner violence*. I *European Journal of Social Work*, 22:4, ss. 587-598. <https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1441130>
- Meagher, Gabrielle, Lundström Tommy, Sallnäs, Marie & Wiklund, Stefan (2016). *Big Business in a Thin Market: Understanding the Privatization of Residential Care for Children and Youth in Sweden*. I *Social Policy & Administration*, 50:7, ss. 805-823. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1111/spol.12172>
- Parlamentariska landsbygdskommittén (2017). *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd* (SOU 2017:1). Stockholm: Näringsdepartementet.
- Ponnert, Lina & Johansson, Susanne (2018). *Juridification and Standardisation: Two Legal Dimensions Influencing Contemporary Child Protection*. I *The British Journal of Social Work*, 48:7, ss. 2020–2037. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1093/bjsw/bcx150>

Socialstyrelsen (2019). *Barns behov i centrum, BBIC*.

<https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/barn-och-unga/barn-och-unga-i-socialtjansten/barns-behov-i-centrum/#lightbox-block> [2021-10-10]

Socialstyrelsen (2019). *Trappanmodellen*.

<https://www.socialstyrelsen.se/utveckla-verksamhet/evidensbaserad-praktik/metodguiden/trappanmodellen/> [2021-11-08]

Sveriges kommuner och regioner (2021) *Metoder och verktyg vid samtal med barn inom socialtjänsten*.

<https://skr.se/skr/integrationsocialomsorg/socialomsorg/barnochunga/samtalmedbarn/metoderochverktyg.34408.html> [2021-12-02]

Thurén, Torsten (2019). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö: Liber.

Turesson Björkhagen, Annelie (2019). *Conceptions, Norms, and Values in the Work of Child Protective Services with Families at Risk: An Analysis of Social Workers' Diaries*.

Clinical Social Work Journal, 48:4, ss. 369-379. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1007/s10615-019-00720-4>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Bilagor

1. Intervjuguide

Allmänna frågor

Kan du berätta lite om dig själv?

Kan du berätta lite om din yrkesroll?

Hur länge har du arbetet på denna arbetsplats?

Vad arbetade du med tidigare? Inom vilken kommun?

Vilken åldersgrupp arbetar du med?

Organisering av det sociala barnavårdsarbetet

Hur ser organiseringen av det sociala barnavårdsarbetet ut i din kommun? Tex. vad gäller utredning respektive utförandet av socialt barnavårdsarbete.

Hur ser samarbetet av det sociala barnavårdsarbetet ut i din kommun?

Vilka arbetsmetoder/styrdokument nyttjas för socialt barnavårdsarbete i din kommun?

Hur är din individuella arbetsplats strukturerad? Till exempel gällande antalet personal.

Vilka arbetsmetoder/styrdokument nyttjas av dig i det sociala barnavårdsarbetet?

Vilka för- respektive nackdelar med sådana arbetsmetoder och styrdokument anser du finns?

Organisering av det sociala barnavårdsarbetet i förhållande till kommunala skillnader

Hur stort upplever du kommunala politikers inflytande i organisering av det sociala barnavårdsarbetet?

Följdfråga: Finns det eventuella skillnader efter politiskt styre?

Vilka skillnader upplever du kan förekomma mellan en mindre, respektive större kommun vad gäller det sociala barnavårdsarbetet?

Socialarbetaren och kommunen

Hur ser en vanlig arbetsdag ut för dig?

Hur är det att arbeta utifrån dina förutsättningar, utifrån storleken på kommunen?

Vilka fördelar ser du med att arbeta vid din arbetsplats i den mindre kommunen?

Vilka utmaningar ser du med att arbeta vid din arbetsplats i den mindre kommunen?

Följdfråga: Om utmaningar med det sociala barnavårdsarbetet förekommer, hur arbetar man med sådana utmaningar?

Hur ser du på de utmaningar som ställs på din yrkesroll i den mindre kommunen du arbetar i? Ur socialarbetarperspektiv tex. arbetsbelastning etc.

Avslutande frågor

Har du något mer som du skulle vilja lyfta fram som vi inte har pratat om?

Är det okej om vi hör av oss om vi har någon fråga, fundering eller förtydligande?

2. Informationsbrev

Hej!

Stort tack för att du vill ställa upp på intervju!

Vi heter Caroline och Vilma och vi skickar detta brev till dig för att du ska få möjlighet att förbereda dig inför kommande intervju. I detta brev kommer du få information kring intervjun som helhet samt vilka forskningsetiska riktlinjer som vi kommer att följa i samband med denna studie. För att du ska kunna vara så förberedd som möjligt kommer en bilaga med våra intervjufrågor att skickas med detta brev.

Intresseinriktningen i vår kandidatuppsats är det sociala barnavårdsarbetet i en mindre kommun. Studiens fokus är på utredning och utförande av arbete med barn och unga. Fokus är kring din syn på ditt arbete i den socialtjänsten du arbetar i samt vilka fördelar och utmaningar det kan finnas att arbeta i din kommuns socialtjänst.

En intervju beräknas ta ungefär 60 min. För att noggrant kunna dokumentera vårt material önskar vi göra en ljudupptagning under intervjun med våra mobiltelefoner. Samtycke om detta kommer efterfrågas i början av intervjun. I samband med denna intervju kommer Vetenskapsrådets forskningsetiska riktlinjer att beaktas. Det innebär att informationen som lämnas kommer att behandlas konfidentiellt av oss, vilket innebär att vi inte benämner ditt namn eller namn på ort. Informationen som lämnas kommer enbart hanteras av oss samt vår handledare och endast användas till denna studie. All inhämtad information från inspelningar kommer att raderas när studien är slutförd och godkänd. Utifrån dessa vidtagna försiktighetsåtgärder är det inte möjligt för oss att garantera att någon utomstående ändå kan identifiera en forskningsdeltagare.

Ditt samtycke är viktigt och ditt deltagande är frivilligt. Du har därför rätt att när som helst avbryta ditt deltagande utan några negativa konsekvenser. Resultatet av undersökningen kommer att kunna tillgås skriftligt genom vår kandidatuppsats om önskan finns.

Tack återigen för ditt deltagande!

Om du har några övriga frågor eller funderingar är du välkommen att höra av dig till oss. Våra kontaktuppgifter anges nedan:

Caroline: *mailadress* och *telefonnummer*

Vilma: *mailadress* och *telefonnummer*

Vår handledare:

Anna Ryan Bengtsson, institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet

mailadress

telefonnummer

Med vänliga hälsningar

Caroline Andersson och Vilma Lundin

Institutionen för socialt arbete, Göteborgs Universitet